

Η καταστροφή της Σμύρνης

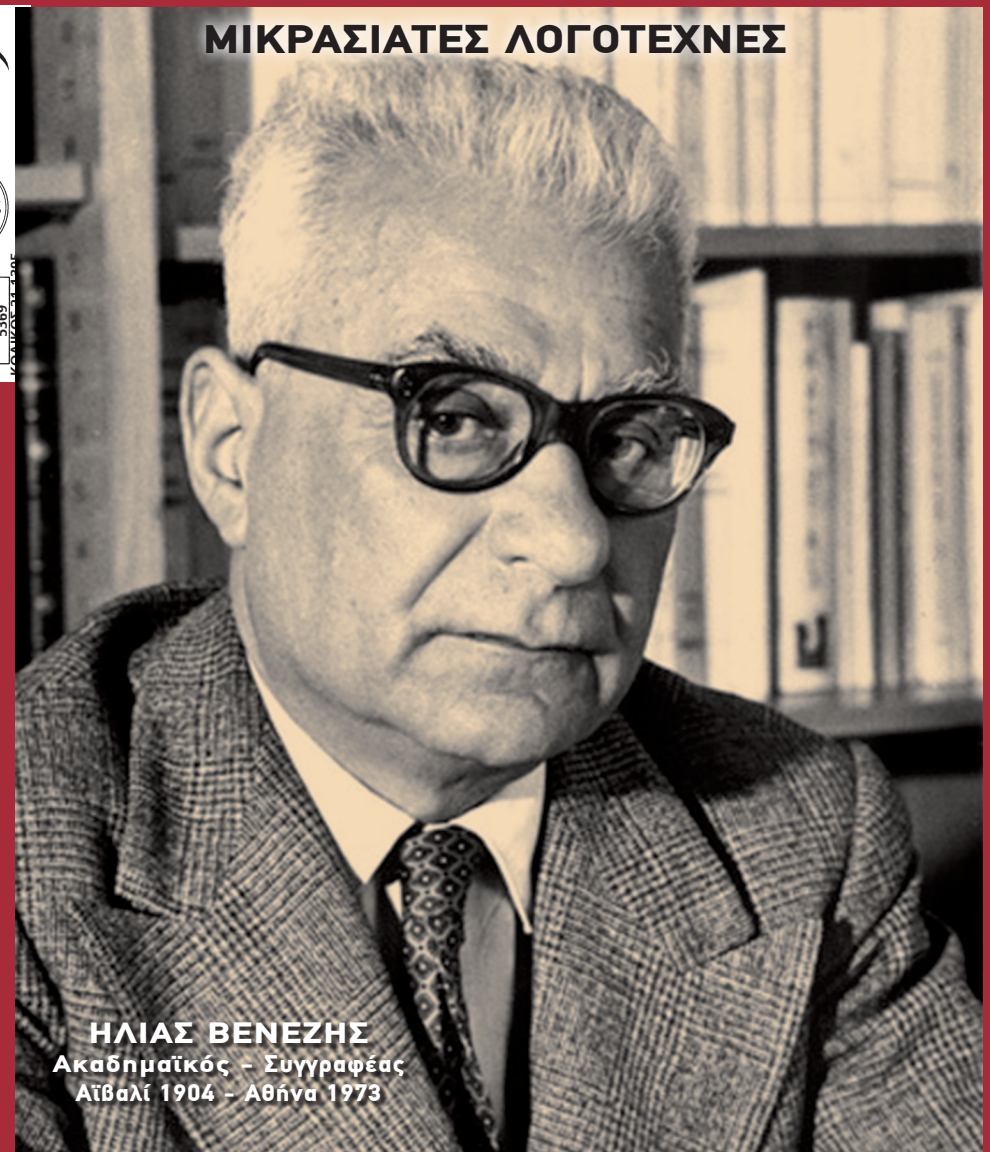

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ

ΖΩΟΔΟΧΟΥ ΠΗΓΗΣ 2-4 Τ.Κ. 106 78 ΑΘΗΝΑ

**2022-1922: ΕΚΑΤΟ ΧΡΟΝΙΑ
ΑΠΟ ΤΗ ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ**

ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΕΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΕΣ

ΗΛΙΑΣ ΒΕΝΕΖΗΣ
Ακαδημαϊκός - Συγγραφέας
Αίθρα 1904 - Αθήνα 1973

ΙΟΥΛΙΟΣ - ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2022

ΤΕΥΧΟΣ 224

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ

ISSN 1105-607X

ΤΕΥΧΟΣ 224
ΙΟΥΛΙΟΣ - ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2022

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΕΛΛΗΝΩΝ
ΛΟΓΟΤΕΧΝΩΝ

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ

ΕΝΩΣΗ ΕΛΛΗΝΩΝ ΛΟΓΟΤΕΧΝΩΝ
ΖΩΟΔΟΧΟΥ ΠΗΓΗΣ 2-4

T.K. 10678 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.-FAX 210-3819571

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΠΡΩΤΗ: 1975-1977

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΔΕΥΤΕΡΗ: 1983-

ΤΕΥΧΟΣ 224

ΙΟΥΛΙΟΣ – ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2022

ΕΚΔΟΤΗΣ – ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΛΕΥΤΕΡΗΣ Β. ΤΖΟΚΑΣ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Δόρδου 35, Τ.Κ. 10443 Αθήνα

Τηλ. 210-5120009

*

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΑΓΑΠΟΥΛΑ ΕΥΘΥΜΙΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΦΟΡΛΙΔΑΣ

ΡΙΤΑ ΝΑΣΤΟΥ - ΜΥΣΤΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΡΑΜΜΟΣ

ΦΩΤΙΟΣ ΚΟΥΛΑΡΜΑΝΗΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΝΑΤΑΣ

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ – ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ

ΕΝΩΣΗ ΕΛΛΗΝΩΝ ΛΟΓΟΤΕΧΝΩΝ

ΠΑΥΛΟΣ ΧΡΗΣΤΟΥ

Τ.Θ. 8231, Τ.Κ. 10210 ΑΘΗΝΑ

Κατάθεση στον τραπεζικό λογαριασμό

της Ένωσης στην Εθνική Τράπεζα

IBAN: GR6101100400000004062505138

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΝΩΣΗ ΕΛΛΗΝΩΝ ΛΟΓΟΤΕΧΝΩΝ

Τ.Θ. 8231, Τ.Κ. 10210 ΑΘΗΝΑ

e-mail: EEL1930@GMAIL.COM

www.logotexnes.gr

ellineslogotexnes.gr

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

ΚΩΣΤΑΣ Γ. ΚΟΥΚΟΥΔΑΚΗΣ

ΖΩΟΔ. ΠΗΓΗΣ 91, 11473 Αθήνα

τηλ. 210-6429961, τηλ./fax. 210-6461660

e-mail: a_telier@otenet.gr

Κάθε Λογοτέχνης φέρει
την ευθύνη των κειμένων του

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΕΚΔΟΤΗ

Η τελευταία συνάντησή μας ήταν με τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου και των μελών της Ένωσης Ελλήνων Λογοτεχνών, τη Δευτέρα, 20 Ιουνίου 2022, το βράδυ, στην αίθουσα «Μιχαήλα Αβέρωφ» της Εταιρίας Ελλήνων Λογοτεχνών, με την Απονομή του Χρυσού Μεταλλίου Πνευματικής Αξίας Α΄ τάξεως μετά Διπλώματος και στην παρουσίαση του μυθιστορημάτος του «**ΤΟ ΣΗΜΑΔΙ**» του φίλου Γιάννη Τσώλη, κι ήταν όλοι εκεί! Όμως, στις 18/7/2022 έφυγε η πολυαγαπημένη του σύζυγος **Ελένη** και η οικογένειά του κι εμείς δεν χαρήκαμε τη βράβευσή του... Αλλά και στις 27/7/2022 έφυγε από τη ζωή μας, ο φίλος λογοτέχνης **Τάκης Παπαδημητρίου**, στην Πρέβεζα, Β΄ Αντιπρόεδρος της Ένωσης. Και για τους δύο που η θλίψη μας είναι μεγάλη. Έτσι αναπάντεχα έφυγαν από τη ζωή μας. Ήταν σημαντικές απώλειες... Όσοι τους γνωρίσαμε πενθούμε. Είναι Άγιος ο ελληνικός τόπος, όπου απάνω του ζούμε και στεκόμαστε και διαβαίνουμε κι όπου στοχαζόμαστε τα της ζωής και τα της τέχνης του, ο καθένας. Ένας ισορροπημένος τόπος με όσα πέρασαν και φύγαν, μα και όσα ζούμε ακόμα. Και όσα μελλοντικά θα δούμε το φως, σε μέρες που θα έρθουν, γιατί οι ειδικοί προμνύουν άσχημες μέρες για το Φθινόπωρο, με τον Κορωνοϊό και τις μεταλλάξεις του. Σας καλούμε όλους στη μεγάλη εκδήλωση **Τιμής και Μνήμης**, με συνδιοργάνωση την Εταιρία Ελλήνων Λογοτεχνών, στην αίθουσα της Γενεδαίου 8, 7ος όροφος) που θα πραγματοποιηθεί, την **Τετάρτη, 14 Σεπτεμβρίου 2022, στις 7 το βράδυ**. Σας περιμένουμε...

Λ.Β.Τ.

Μήπως ξεχάσατε

τη συνδρομή σας;

Αν ναι, σπεύσατε!

Ετήσια συνδρομή 50 ευρώ.

*Η φωτογραφία εξωφύλλου
προέρχεται από τις εκδόσεις ΣΟΚΟΛΗ,
που ενχαριστούμε πολύ.*

Ηλίας Βενέζης (1904 - 1973)

Ο Ηλίας Βενέζης (λογοτεχνικό ψευδώνυμο του Ηλία Μέλλου) γεννήθηκε στις Κυδωνιές (Αϊβαλί) της Μικράς Ασίας, γιος του Μιχαήλ Δ. Μέλλου και της Βασιλικής Γιαννακού Μπιμπέλα. Είχε έξι αδέρφια. Με το ξέσπασμα του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου ο πατέρας του και μια αδερφή του αποκλείστηκαν στη Μικρά Ασία και η υπόλοιπη οικογένεια κατέφυγε στη Μυτιλήνη, όπου ο συγγραφέας γράφτηκε στο Γυμνάσιο. Το 1919 επέστρεψαν όλοι στο Αϊβαλί (είχε προηγηθεί η αποβίβαση των ελληνικών στρατευμάτων στη Μικρά Ασία), εκτός από την Άρτεμη, κόρη της οικογένειας, που πέθανε από επιδημία ισπανικής γρίπης στη Μυτιλήνη. Το 1922 ο Βενέζης, που μόλις είχε τελειώσει το γυμνάσιο στη γενέτειρά του, αιχμαλωτίστηκε από τους τούρκους και υπηρέτησε στα τάγματα εργασίας στο εσωτερικό της Μικράς Ασίας για δεκατέσσερις μήνες. Αφέθηκε ελεύθερος το 1923 και επέστρεψε στη Λέσβο για να βρει την οικογένειά του. Εκεί εργάστηκε αρχικά στο Πλωμάρι ως υπάλληλος της Διευθύνσεως Κτημάτων εξ Ανταλλαγής του Υπουργείου Γεωργίας και στη συνέχεια ως υπάλληλος στις τράπεζες Εθνική και Ελλάδας. Μετά από μετάθεσή του στο υποκατάστημα της Τράπεζας Ελλάδος στην Αθήνα, εγκαταστάθηκε στην πρωτεύουσα, όπου εργάστηκε ως το 1957. Το 1938 παντρεύτηκε την Σταυρίτσα Μολυβιάτη με καταγωγή από το Αϊβαλί, με την οποία απέκτησε μια κόρη, την Άννα. Κατά τη διάρκεια της γερμανικής κατοχής συνελήφθη από τα S.S. και κλείστηκε στις φυλακές Αβέρωφ. Απελευθερώθηκε εικοσιτρείς μέρες αργότερα μετά από εκκλήσεις του Αρχιεπισκόπου Δαμασκηνού και άλλων προσωπικοτήτων της εποχής. Πέθανε στην Αθήνα μετά από πολύχρονη και επώδυνη ασθένεια. Γραμματέας και διευθύνων σύμβουλος του Δ.Σ. του Εθνικού Θεάτρου (1950-1952) και διοικητικός διευθυντής και πρόεδρος της καλλιτεχνικής επιτροπής του (1964-1967), ιδρυτικό μέλος της Ομάδας των Δώδεκα (1950), συνεργάτης του Εθνικού Ιδρύματος Ραδιοφωνίας (1954-1966), πρόεδρος του κινηματογραφικού φεστιβάλ Θεσσαλονίκης (1963-1966) και αντιπρόεδρος του διοικητικού συμβουλίου της Ελληνοαμερικανικής Ένωσης (1966-1970), ο Ηλίας Βενέζης εκλέχτηκε επίσης μέλος της Ακαδημίας Αθηνών (1957), θέση από την οποία ανέπτυξε έντονη πολιτιστική δραστηριότητα. Στη λογοτεχνία πρωτοεμφανίστηκε το 1921 με δημοσιεύσεις διηγημάτων στο περιοδικό της Κωνσταντινούπολης Ο Λόγος. Το 1927 βραβεύτηκε από το περιοδικό Νέα Εστία για το διήγημά του Ο θάνατος και αργότερα δημοσίευσε σε συνέχειες την πρώτη μορφή του εμπνευσμένου από την εμπειρία του στα τάγματα της Ανατολής έργου του Το νούμερο 31328, που εκδόθηκε το 1931. Ακολούθησαν τα μυθιστορήματα Γαλήνη, Αιολική γη, Έξοδος και Ωκεανός, που κινούνται όλα, όπως και το πρώτο του στα πλαίσια του ντοκουμέντου, με σαφείς επιδράσεις από την ανθρωπιστική ιδεολογία του συγγραφέα. Ολοκλήρωσε επίσης διηγήματα, ιστορικές μελέτες, οδοιπορικά και το θεατρικό έργο Μπλοκ C, που πρωτοπαραστάθηκε το 1945 από το θίασο του Πέλου Κατσέλη. Έργα του μεταφράστηκαν σε πολλές ξένες γλώσσες. Το 1949 μετά από πρόσκληση του State Department περιόδευσε στις Η.Π.Α., όπου πραγματοποίησε διαλέξεις και συνεντεύξεις. Τιμήθηκε με το Α΄ Κρατικό Βραβείο Λογοτεχνίας και τον Έπαινο της Ακαδημίας Αθηνών (1940 για τη Γαλήνη). Για περισσότερα βιογραφικά στοιχεία του Ηλία Βενέζη βλ. Αθανασόπουλος Βαγγέλης, «Χρονολόγιο Ηλία Βενέζη (1904-1973)», Διαβάζω 337, 8/6/1994, σ.38-44, Αργυρίου Αλεξ., «Βενέζης Ηλίας», Παγκόσμιο Βιογραφικό Λεξικό 2. Αθήνα, Εκδοτική Αθηνών, 1984, Γιαλουράκης Μανώλης, «Βενέζης Ηλίας», Μεγάλη Εγκυκλοπαίδεια της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας 3. Αθήνα, Χάρη Πάτση, χ.χ. και Στεργιόπουλος Κώστας, «Ηλίας Βενέζης», Η μεσοπολεμική πεζογραφία Από τον πρώτο ως τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο (1914-1939) Β΄, σ.334-376. Αθήνα, Σοκόλης, 1992.

(Πηγή: Αρχείο Ελλήνων Λογοτεχνών, Ε.ΚΕ.ΒΙ.)

Η ΕΤΑΙΡΙΑ ΕΛΛΗΝΩΝ ΛΟΓΟΤΕΧΝΩΝ και η ΕΝΩΣΗ ΕΛΛΗΝΩΝ ΛΟΓΟΤΕΧΝΩΝ

σας προσκαλούν
στη βραδιά Μνήμης και Τιμής για
τα 100 χρόνια από την Μικρασιατική Καταστροφή του 1922
και τα 200 χρόνια από την Επανάσταση του 1821
την Τετάρτη 14 Σεπτεμβρίου 2022 και ώρα 7:00 μ.μ.
στην αίθουσα της Εταιρείας Ελλήνων Λογοτεχνών
«Μιχαήλα Αβέρωφ» (Γενναδίου 8 και Ακαδημίας, 7^{ος} όροφος)

Χαιρετίζουν

- Παύλος Ναθαναήλ, πρώην Πρόεδρος, νυν Αντ/δρος Εταιρείας Ελλήνων Λογοτεχνών
- Λευτέρης Τζόκας, Πρόεδρος Ένωσης Ελλήνων Λογοτεχνών

Ομιλητές

Για το 1821

- Ιωάννα Χρήστου, Φιλολογος-Συγγραφέας, Γενική Διευθύντρια Ανθρώπινου Δυναμικού Υπουργείου Παιδείας, με θέμα «Το σύγχρονο μήνυμα της 25^{ης} Μαρτίου 1821».
- Αθανάσιος Νασσιόπουλος, Ομότιμος Καθηγητής Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής, με θέμα «Επιτομή ιστορίας - σελίδες του 1821».

Για το 1922

- Διονύσιος Τσιριγώτης, Επίκουρος Καθηγητής τμήματος Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών Πανεπιστημίου Πειραιώς, με θέμα «Η Ελληνική στρατηγική στη Μικρά Ασία, 1919-1922. Τα Αίτια της Ήττας».
- Βίκυ Αναγνώστη Αρχαιολόγος-Ποιήτρια, με θέμα «Ο Ελληνισμός της Μικράς Ασίας-Αποτίμηση της καταστροφής του 1922».

Συντονισμός

- Δημήτρης Λαμπρόπουλος, Κοσμήτωρ της Εταιρείας Ελλήνων Λογοτεχνών
- Ρίτα Νάστου-Μυστακοπούλου, Κοσμήτωρ της Ένωσης Ελλήνων Λογοτεχνών.

Μουσική

Τραγούδι: Νίκος Αντωνάκος, Φιλολόγος.
Πιάνο: Γιώργος Μαρινάκης, Γενικός Γραμματέας ΕΕΛ.

Για τα Διοικητικά Συμβούλια

Πρόεδρος
Εταιρείας Ελλήνων Λογοτεχνών
Κώστας Καρούσος

Πρόεδρος
Ένωσης Ελλήνων Λογοτεχνών
Λευτέρης Τζόκας

Η Ένωση Ελλήνων Λογοτεχνών πενθεί
ΕΦΥΓΕ ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ Ο Β΄ ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΔΗΜΗΤΡΗΣ (ΤΑΚΗΣ) ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ
Λευτέρης Β. Τζόκας

*«Μες στο βαθύ προσκέφαλο ρηχό καντήλι λιόνεις.
 Στέκομαι δίπλα. Ναυαγός το χέρι σου τεντώνεις.
 Παίρνω τα κρύα δάχτυλα τρίβω τα, χουχουλιάζω
 στρωμνή βοτάνι απέθαντο, μυρτιές σεντόνι σιάζω
 έλα, ζητώ, πολέμησε, να φύγεις δεν θ' αφήσω
 κι' α σε τραβά ο χάροντας, βοήθα να μείνεις πίσω».*

Γιάννης Πλαχούρης: «μοιρολόγι-αντιστροφή»

ΕΝΩ ΒΡΙΣΚΟΤΑΝ για τις καλοκαιρινές διακοπές στην πατρίδα του Πρέβεζα, ο φίλος λογοτέχνης, ποιητής, δοκιμογράφος και συγγραφέας, εκπαιδευτικός, Δημήτρης (Τάκης) Παπαδημητρίου, Β΄ Αντιπρόεδρος της Ένωσης Ελλήνων Λογοτεχνών, τη Δευτέρα 11η Ιουλίου 2022 κι έγραφε ένα κείμενο, για την παρουσίαση βιβλίου σε πολιτιστική εκδήλωση στην περιοχή, υπέστη οξύ ισχαιμικό εγκεφαλικό

επεισόδιο και μεταφέρθηκε επείγοντως για δέκα επτά (17) μέρες στο Νοσοκομείο της Πρέβεζας, όπου εξέπνευσε την Τετάρτη 27 Ιουλίου 2022, το πρωί, παρά τις φιλότιμες προσπάθειες των γιατρών. Με το άγγελμα του θανάτου, συνήλθε εκτάκτως στις 27/7/2022 το πρωί, το Διοικητικό Συμβούλιο της Ένωσης και πάρθηκαν αποφάσεις, που γράφτηκαν στο Βιβλίο Πρακτικών, για τον σημαντικό συνεργάτη και φίλο από το

2009, που υπήρξε ειδικός και Γενικός Γραμματέας για πολλά χρόνια, κοσμήτορας και στην τελευταία σύνθεση με το νέο Διοικητικό Συμβούλιο έλαβε 112 ψήφους και στη συγκρότηση σε σώμα στις 20/1/2022, εξελέγη Β' Αντιπρόεδρος της Ένωσης, μέχρι σήμερα για έξι (6) μήνες με τον θάνατό του. Ακόμη όλα τα χρόνια ήταν εισηγητής και μέλος των Πανελλήνιων και Παγκύπριων Λογοτεχνικών Διαγωνισμών που έκανε η Ένωση και άλλα σωματεία που μας καλούσαν, για μικρούς, και μεγάλους. Πήρε απόφαση παμψηφεί το Δ.Σ. να ταξιδέψουν μέλη του Δ.Σ. στην Ήπειρο, ώστε να παραστεί στην εξόδιο ακολουθία στην ιδιαίτερη πατρίδα του, Θεσπρωτικό-Πρέβεζας, την Πέμπτη 28η Ιουλίου 2022 στις 11 το πρωί. Αντί στεφάνου να διατεθεί στη μνήμη του το χρηματικό ποσό των 100 ευρώ, στο «Χαμόγελο του Παιδιού». Έτσι, ταξιδέψαμε για Πρέβεζα, ο Πρόεδρος της Ένωσης Λευτέρης Β. Τζόκας, η Α' Αντιπρόεδρος Αγαπούλα Ευθυμιοπούλου και ο Ταμίας Παύλος Χρήστου. Χαιρέτησε με τον επικήδειο λόγο ο Λευτέρης Β. Τζόκας, εκ μέρους της Ένωσης και ο ξάδερφός του κ. Αθανάσιος Παπαθανασίου μέλος της Ένωσης. Μίλησε Αρχιμανδρίτης, εκπροσωπώντας το Μητροπολίτη Πρέβεζας, άλλοι εκπρόσωποι Πολιτιστικών Συλλόγων και φίλοι του. Παραβρέθηκαν, ταξιδεύοντας από τα Τζουμέρκα, η κα Αρετή (Ρίτα) Νάστου-Μυστακοπούλου, Κοσμήτορας της Ένωσης με τον σύζυγό της, αντιναύαρχο ε.α. Π.Ν. – Ιατρό γαστρεντερολόγο

Ηλία Νάστο. Ακόμη τα μέλη της Ένωσης που ζουν στο Θεσπρωτικό, κύριοι, Κωστής Σιώζης, Απόστολος Κολιός και Αλέξανδρος Ζορμπάς. Μετά την ταφή και τον καφέ στο παρακείμενο καφενείο, η οικογένειά του (σύζυγος Άννα, κόρες του Λαμπρινή και Ελένη και η εγγονή Αλίνα), με τα συλλυπητήρια, μας κάλεσαν στον Παντοκράτορα-Πρέβεζα σε φαροταβέρνα για το «συγχώριο» με ψάρια κι ένα κρασί στη μνήμη του φίλου και συνεργάτη μας Τάκη Παπαδημητρίου, του δοτικού και γενναιόδωρου σ' όλη τη ζωή του. Υπήρξε ένας καλός κι έντιμος άνθρωπος, ειλικρινής και πιστός φίλος, σύζυγος, πατέρας και παππούς μέχρι το τέλος της ζωής του. Βρεθήκαμε τελευταία φορά μαζί, σύσσωμο το Δ.Σ., στην Απονομή Χρυσού Μεταλλίου Πνευματικής Αξίας Α' τάξεως μετά Διπλώματος του μέλους της Ένωσης Γιάννη Κ. Τσώλη, στην αίθουσα «Μιχαήλας Αβέρωφ» της Εταιρίας Ελλήνων Λογοτεχνών, την Τετάρτη 20 Ιουνίου 2022 το βραδιά. Θα τον θυμούμαστε χαρούμενο όπως εκείνη τα βράδια με την απονομή και παρουσίαση του βιβλίου του Γ. Τσώλη με τίτλο «Το σημάδι». Λες να ήταν «σημάδι» για την Ένωση; Γιατί, στις 11/7/2022, με το εγκεφαλικό επεισόδιο και το θάνατό του Τάκη Παπαδημητρίου στις 28/7/2022 αλλά και το θάνατο της συζύγου του Γιάννη Κ. Τσώλη, μέλος μας, της αγαπητής Ελένης, φιλολόγου, στις 14/7/22 και την ταφή της στο Α' Νεκροταφείο Αθηνών στις 18/7/22.

Αιωνία η μνήμη τους...

Αφιέρωμα στη Λογοτεχνική Δημιουργία για τον Τάκη Παπαδημητρίου

Στο επόμενο τεύχος του περιοδικού «Λ.Δ.», αρ. 225/Οκτώβριος-Δεκέμβριος 2022, θα γίνει αφιέρωμα για την προσφορά του Τάκη Παπαδημητρίου, λογοτεχνική, πολιτιστική, κοινωνική κ.ά. Καλούμε τα μέλη μας που τον γνώρισαν καλά, να στείλουν, κείμενα περιορισμένων σελίδων, όχι πλατειασμός, ώστε να φιλοξενηθούν στο περιοδικό.

Από το Δ.Σ. της Ένωσης

Στον Αξιότιμο Πρόεδρο Της Ένωσης Ελλήνων Λογοτεχνών ΛΕΥΤΕΡΗ Β. ΤΖΟΚΑ

(5η τετραετία μετά τις αρχαιρεσίες 15/1/2022)

Παναγιώτης Χ. Χαραλαμπόπουλος

Με αγάπη, και με σέβας, φιλικά και με τιμή
στο Γραφείο του Προέδρου μια ανθοδέσμη, μιαν αυγή!
Μια τετραετία νέα, « Ένωσης» ο στολισμός,
αναγνώριση των μόχθων, τόσων χρόνων ο ιδρώς...

Του Λευτέρη Β. Τζόκα, στέλνουν Μούσες Παρνασσού,
μύρα, αρώματα της δάφνης, κλάδων βάγιας και κισσού.
Λιόκλαδα απ' τον Κλαδέο, παραπόταμο Αλφειού,
του Μοριά, Πέτα της Άρτας, όρη Σουλίου κι' απ' αλλού.

Στεφάνωμα Πέμπτη φορά με τέσσερ' ανθοκλάδια
Ηπείρου - της γενέτειρας -, Προέδρου τα λαγκάδια.
Κι έτερους λουλουδότοπους πατρίδας μας, ως ξέρει
ο υπεράξιος Πρόεδρος κι αξιοπρέπεια χαίρει.

Σ' Ομήρου πεντηκόντορο, τριήρη, τη γαλέρα
πλωτάρχης επιδέξιος την νύχτα και τη μέρα.
Πάνω στο αρχαιότερο «Πνευματικό Καράβι»
σε φάρους, φαροφύλακας, σαν και δικούς του ανάβει!

Της Ένωσης Λογοτεχνών Ελλήνων στην πορεία,
για προκοπή και πρόοδο, Θεόδρομη ευτυχία.
Πηδαλιούχος σ' έμμετρα και τα πεζά γραφτά του,
με φωτεινή άνθρωπος καρδιά στο νου και βήματά του.

Καλή δουλειά, αξιομίμητη στη νέα του θητεία!
Με Συμβουλίου σύνθεση κοινή μας συνοδεία.
Στου ουρανού τ' αμέτρητα χάη, ήλιου και τ' άστρα,
αμύντορες πνευματικοί στις «ΕΝΩΣΗΣ» τα Κάστρα.

Εγγραφαν...

Ευχαριστήρια επιστολή

Δ-ΝΣΗ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ, Τετ. 25 Μαΐου, 12:20 μ.μ.

Αξιότιμε κ. Πρόεδρε της Ένωσης Ελλήνων Λογοτεχνών,

Η Διεύθυνση Ιστορίας Ελληνικής Αστυνομίας επιθυμεί να σας ευχαριστήσει θερμά για την ευγενική χειρονομία της Ένωσής σας να προβεί στη δωρεά διαφόρων βιβλίων ιστορικού, λογοτεχνικού και γενικότερου επιστημονικού ενδιαφέροντος τα οποία θα κοσμήσουν το Ιστορικό Αρχείο της Υπηρεσίας μας.

Παρακαλούμε όπως διαβιβάσετε τις θερμές ευχαριστίες μας στα μέλη της Ένωσης Ελλήνων Λογοτεχνών και σας προσκαλούμε να επισκεφθείτε με την πρώτη ευχέρεια το χώρο της Διεύθυνσής μας, καθώς και τον εκθεσιακό χώρο συλλογής ιστορικών κειμηλίων, που εγκαινιάστηκε πρόσφατα.

Με εκτίμηση

Από τη Διεύθυνση Ιστορίας Ελληνικής Αστυνομίας
Λ. Μεσογείων 96, Αθήνα, Τ.Κ. 11527 τηλ. 2131520790

Άσμα Βυζαντινόν

Νανούρισμα Κωνσταντινουπολίτικο Πλεγμένο Στην Προσμονή Της Λύτρωσης

Λεμονιά Μπασιτιάνου-Νταβλούρου

Θρόνος, Πορφύρα, γιασεμί
της Πόλης το φουστάνι·
το θαλασσί με τ' ασημί
του Βόσπορου στεφάνι.

Χαίρε να 'πουν στην Παναγιά,
στην Βλαχερνών τη μοίρα·
Δικέφαλος στην εκκλησιά
επτασφραγίζει θύρα.

Δοξολογία να μη χαθεί
στ' απολησμονημένο·

Βυζαντινός ν' αναστηθεί
Βλαχέρνας πεπρωμένο!

Χαίρε κράζουν οι Άγγελοι
στην Κεχαριτωμένη·
Χαίρε Νύμφη Ανύμφευτε!
Ελευθερία προσμένει!

Κάνδιο λευκό να ενδυθεί,
Υπερδεδοξασμένη.
Η Νίκη ν' αναπτρωθεί,
Ελλάς Ευλογημένη!

ΑΠΟΝΟΜΗ ΧΡΥΣΟΥ ΜΕΤΑΛΛΙΟΥ Α΄ ΤΑΞΕΩΣ ΜΕΤΑ ΔΙΠΛΩΜΑΤΟΣ ΣΤΟ ΜΕΛΟΣ ΜΑΣ ΓΙΑΝΝΗ ΤΣΩΛΗ

Η απονομή Χρυσού Μεταλλίου Πνευματικής Αξίας Α΄ τάξεως μετά Διπλώματος στο μέλος της Ένωσης Ελλήνων Λογοτεχνών, συγγραφέα Γιάννη Κ. Τσώλη. Διακρίνεται στο κέντρο αριστερά ο Πρόεδρος Λευτέρης Β. Τζόκας, ο Γιάννης Κ. Τσώλης, η κοσμήτορας Κα Αρετή (Ρίτα) Ναστου-Μυστακοπούλου, ο Γεν. Γραμματέας Απόστολος Φορ-

λίδας, ο αείμνηστος Β΄ Αντιπρόεδρος Τάκης Παπαδημητρίου και δεξιά το μέλος του Δ.Σ. Κωνσταντίνος Κανατάς. Πραγματοποιήθηκε τη Δευτέρα 20 Ιουνίου 2022 το βράδυ στην αίθουσα «Μιχαήλας Αβέρωφ» της Εταιρίας Ελλήνων Λογοτεχνών.

Η παρουσίαση του μυθιστορήματος «Το σημάδι» του συγγραφέα Γιάννη Κ. Τσώλη, πραγματοποιήθηκε στη συνέχεια, τη Δευτέρα 20 Ιουνίου 2022, στην αίθουσα «Μιχαήλας Αβέρωφ» της Εταιρίας Ελλήνων Λογοτεχνών, (Γενναδίου 8, 7ος όροφος) από την Ένωση Ελλήνων Λογοτεχνών και τις εκδόσεις Αγγελάκη. Ομιλητές ήταν από δεξιά, ο Μιχάλης Σακκάς, Αντιπρόεδρος της Αρχής Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών (ΑΔΑΕ) και ο Πρόεδρος της Ένωσης Ελλήνων Λογοτεχνών Λευτέρης Β. Τζόκας (αριστερά). Χαιρέτησε ο Αντ/δρος της Εταιρίας Ελλήνων Λογοτεχνών Παύλος Ναθαναήλ και διάβασαν κείμενα από το βιβλίο, οι κυρίες Ρέα Γιαννοπούλου και Αλεξάνδρα Βαϊτση-Βάκρου, μέλη της Εταιρίας Ελλήνων Λογοτεχνών. Την εκδήλωση συντόνισε ο εκδότης, δημοσιογράφος και λογοτέχνης Θεοδόσης Κοντόζογλου. Στην πρώτη σειρά ο εγγονός του συγγραφέα με το Χρυσό Μετάλλιο στο λαιμό του, Γιαννάκης Αραπάκης-Τσώλης.

Παρουσίαση του βιβλίου «Λαϊκοί Ποητές και Δημιουργοί του Βάλτου» της Ευδοκίας Βλάχου στην Αμφιλοχία

Έφυγε απο τη ζωή η Ελένη Τσώλη-Μπίκα

Στις 14 Ιουλίου 2022 έφυγε από τη ζωή η σύζυγος του Γιάννη Τσώλη, Ελένη. Στο Α΄ Νεκροταφείο Αθηνών έγινε η εξόδιος ακολουθία στις 18/7/2022. Θεορά συλλυπητήρια. Ο φίλος Γιάννης και η Οικογένειά του, κόρες Παρασκευή και Κορίνα, να την θυμούνται, όπως κι εμείς.

«Σε όλα Πρώτη»

Γιάννης Τσώλης

Προδόθηκα από τις ματιές μου
και διάβασες τις σκέψεις μου
μάντεψες τους πόθους της καρδιάς μου
κι έκανες το πρώτο βήμα
κι από τότε πάντα πρώτευσες.
Στο τραγούδι, στο χορό, στα μαθηματικά,
στην ιστορία, στη φυσική, σε όλα πρώτη,
μόνο στ' Αρχαία σε περνούσα
κι όμως εσύ έγινες Φιλολόγος
κι εγώ Ποιητής,
η Αγάπη σου μ' έκανε Ποιητή,
γιατί και σ' αυτή είσαι Πρώτη...».

Η ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΒΙΒΛΙΟΥ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΧΡΗΣΤΟΥ ΣΤΟΝ ΑΣΣΟ ΠΡΕΒΕΖΑΣ

Το Σάββατο 30 Ιουλίου 2022, το βράδυ, στο Δημοτικό σχολείο Άσσου Πρέβεζας, πραγματοποιήθηκαν δύο εκδηλώσεις. α) Μνήμη και τιμής για τους πεσόντες Ασιώτες στη Μικρασιατική εκστρατεία 1922 και β) Η παρουσίαση του βιβλίου που εκδόθηκε προσφάτως, του ταμία της Ένωσης Παύλου Χρήστου με τίτλο: «Ασιώ-

τικο - Νασσ(ι)αρίτικο Λαογραφικό Συναξάρι». Από αριστερά προς τα δεξιά, οι Σωκράτης Βασιλείου, Σπυρίδων Λαμπρούσης, Παύλος Χρήστου και Παναγιώτης Κούσης

Βραβεύσεις νέων βιβλίων μελών της Ένωσης Ελλήνων Λογοτεχνών

Γίνεται γνωστό στα μέλη μας, της Ένωσης Ελλήνων Λογοτεχνών, ότι με την ελευθέρως διακίνηση μετά Covid 19, εκείνοι που θα εκδώσουν τα βιβλία τους το 2022 κι έχουν στο συρτάρι τους δύο χρόνια (2020-2022), παρακαλούνται, να τα στείλουν στην Ένωση μέχρι τις **30 Νοεμβρίου 2022** και όλα θα βραβευθούν σε ειδική εκδήλωση, που θα πραγματοποιηθεί σε μεγάλη αίθουσα των Αθηνών, την **Πέμπτη 15η Δεκεμβρίου 2022, το βράδυ**.

Η αποστολή θα γίνει στην Δ/ση:

Ένωση Ελλήνων Λογοτεχνών
Τ.Θ. 8231 Τ.Κ. 10210 – Αθήνα

Για περισσότερες πληροφορίες στο τηλέφωνο 210-3819571
και τις ώρες 9-13 καθημερινώς.

Από το Δ.Σ. της Ένωσης

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ

Πήραμε τις συνδρομές των μελών μας για το έτος 2021 και 2022. Ο εντός παρενθέσεως αριθμός είναι της διπλότυπης απόδειξης:

Μικέλης Αντώνιος	(81)	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΑΜΕΙΟΥ	
Καμπόση Νίκη (έτη 2021 & 2022)	(82)	Πόμμερ Αντιγόνη (83)	40 ευρώ
Πόμμερ Αντιγόνη	(83)	Σαφλιάς Γεώργιος (84)	30 ευρώ
Σιαφλιάς Γεώργιος	(84)		

Οι Μικρασιάτες Πρόεδροι της Ένωσης Ελλήνων Λογοτεχνών

Οταν με απόφαση του Πρωτοδικείου Αθηνών και με ημερομηνία 10 Δεκεμβρίου 1929, η Αίτηση που υπέγραψαν οι ενενήντα δύο (92) πνευματικοί άνθρωποι της χώρας

Λευτέρης Β. Τζόκας

μας για την ίδρυση, καθώς είναι η πρώτη καθαρή προσπάθεια για Λογοτεχνικό Σωματείο τότε, με την επωνυμία «Ένωσις Ελλήνων Λογοτεχνών» σ' αυτούς ήταν και πολλοί Μικρασιάτες λογοτέχνες. Αυτό είναι το αρχαιότερο Λογοτεχνικό Σωματείο.

1) Ιωάννης Γρυπάρης. Η πρώτη Γεν. Συνέλευση του Σωματείου πραγματοποιήθηκε στις αρχές του 1930 και ανέδειξε Πρόεδρο το Διοικητικό Συμβούλιο ένα μέλος από τα ιδρυτικά, τον Ιωάννη Γρυπάρη. Τόπος της γέννησής του, το 1871 και της καταγωγής της οικογένειάς του, η Σίφνος, που είχε άμεσο δέσιμο με την Κωνσταντινούπολη, που μεγάλωσε και σπούδασε κι εκδήλωσε τα ταλέντα του. Ο πατέρας του δάσκαλος και βιβλιοπώλης εκεί και με τις σπουδές του ο ίδιος στη Μεγάλη του Γένους Σχολή, μ' αυτά τα θεμέλια ξεχώρισε και το ταλέντο του στην Ποίηση και μεγάλη ήταν η προσφορά του στον Πνευματικό Πολιτισμό της Ελλάδας. Το 1895 έρχεται μόνιμα στην Αθήνα και παίρνει τον τίτλο του διδάκτορα Φιλοσοφίας από το Πανεπιστήμιο Αθηνών με Άριστα. Το 1923 ανα-

λαμβάνει τη Δ/νση Γραμμάτων και Τεχνών του Υπουργείου Παιδείας. Ανήκει στην κατηγορία των ελλήνων ποιητών που έχει ασχοληθεί κυρίως με τη λυρική και τη δραματική ποίηση της αρχαίας ελληνικής σε μεταφράσεις που θεωρούνται άριστες. Είναι ο πρώτος Πρόεδρος της Ένωσης Ελλήνων Λογοτεχνών από το 1930-1931. Έφυγε απ' τη ζωή στις 11 Μαρτίου 1942, στην Αθήνα, εν μέσω κατοχής από την πείνα.

2) Αλέξανδρος Φιλαδελφείας. Είναι ο πέμπτος Πρόεδρος της Ένωσης Ελλήνων Λογοτεχνών (1954-1955) που κατάγεται από τη Μικρά Ασία. Ήταν αρχαιολόγος και ζωγράφος κι έζησε το 1866-1955. Ακόμη ήταν διευθυντής Μουσείου της Ακρόπολης και Μουσείου Ολυμπίας. Ενήργησε μ' επιτυχία ανασκαφές στην Ερμηνιονίδα, Αθήνα, (Ρωμαϊκή Αγορά), Μυκήνες, Κόρινθο, στην Νικόπολη κ.ά. Ζωγράφισε τον αριστερό τοίχο του Αγίου Γεωργίου Καρύτση. Ο παππούς του Χρίστος Φιλαδελφεύς καταγόταν από τη Φιλαδέλφεια Μικράς Ασίας (1808 – Αθήνα 1892). Η οικογένεια θεσμοθέτησε τον «ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΟΝ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΝ». Ο «Φιλαδέλφειος» ιδρύθηκε στα 1888 από τον Χρίστο Φιλαδελφέα, για να θυμίζει τον ομώνυμο εγγονό τον Χρίστο Θ. Φιλαδελφέα, αδελφό του αρχαιολόγου και Προέδρου της Ένωσης Αλεξάνδρου Θ. Φιλαδελφέα. Στη συνεδρία του Διοικητικού Συμβουλίου της

Ένωσης στις 4 Απριλίου 1945, ο Αλέξ. Φιλαδελφεύς ανακοίνωσε ότι αναθέτει στην Ένωση Ελλήνων Λογοτεχνών τη διενέργεια του ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΟΥ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΥ για τα επόμενα χρόνια.

3) Στέλιος Σπεράντσας. Ο έκτος (6) Πρόεδρος της Ένωσης Ελλήνων Λογοτεχνών (1955-1962), ήταν ο ποιητής και καθηγητής της, Ορθοδοντικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών ο Στέλιος Σπεράντσας. Έλκει την καταγωγή του από τη Σίφνο, ο ίδιος όμως γεννήθηκε στη Σμύρνη το έτος 1888. Περάτωσε τις γυμνασιακές σπουδές του στην περίφημη Ευαγγελική Σχολή και στην τρυφερή ηλικία των 13 ετών βραβεύεται σε ποιητικό διαγωνισμό με το ποίημα «Ύμνος Ελληνικού Αθλητισμού». Έρχεται στην Αθήνα και εγγράφεται στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών, στην οποία παρακολούθησε μαθήματα Γενικής Ιατρικής και Οδοντιατρικής κι απεφοίτησε με Άριστα. Συνέγραψε πολλές ιατρικές μελέτες και πολλά παιδικά ποιήματα που τα είδαμε στα Σχολικά Αναγνώσματα. Βραβεύτηκε για την Ποίηση και το 1962, σε ηλικία 74 ετών έφυγε από τη ζωή.

4) Απόλλων Λεονταρίτης. Ο έβδομος Πρόεδρος της Ένωσης Ελλήνων Λογοτεχνών (1962-1972), ο Απόλλων Λεονταρίτης που γεννήθηκε στη Σμύρνη (Μ. Ασίας) στις 2 Οκτωβρίου 1899. Σπούδασε στην Ευαγγελική Σχολή και υπηρέτησε ως Ανθυπολοχαγός στην Υγειονομική Υπηρεσία το 1919 στη Σμύρνη και δέθηκε με καρδιακή φιλία με τον κατά 11 χρόνια μεγαλύτερό του σμυρναίο γιατρό και ποιητή Στέλιο Σπεράντσας. Ήρθε στην Ελλάδα το

1922. Πάνω από 25 χρόνια, ήταν η «ψυχή» και η «κινητήριος δύναμη» της Ένωσης. Τη νύχτα της 8^{ης} Δεκεμβρίου 1981, ο Απόλλων Λεονταρίτης έκλεινε τα κουρασμένα του μάτια.

5) Δημοσθένης Ζαδές. Ο όγδοος Πρόεδρος της Ένωσης Ελλήνων Λογοτεχνών (1972-1974) γεννήθηκε στην Κυπαρισσία-Τριφυλίας το 1918. Το επώνυμο «Ζαδέ» στην τουρκική γλώσσα δηλώνει τίτλο ευγενείας. Στο βιβλίο του «Μια πολιτεία ονειρεύεται» μιλάει για το Γενεαλογικό του δέντρο από την εποχή της Τουρκοκρατίας. Το 1659 ο προπάππος του του προπάππου του, Ανδρέας Πασχαλίγγος, παιδί τότε μαζί με το μικρό του αδερφό το Δημητρώ, καταδιωκόμενοι από τον Τούρκο πασά της Αρκαδιάς κατέφυγαν μετά από πολλές περιπέτειες στην Κωνσταντινούπολη. Εκεί κάποιος γνωστός ιερέας εμπιστεύτηκε τον Ανδρέα στον κρυπτοχριστιανό Μουσταφά πασά, εξέχον πρόσωπο της τουρκικής κοινωνίας. Ο Ανδρέας Πασχαλίγγος μεγάλωσε μέσα στην οικογένειά του πασά σαν να ήταν πραγματικός γιος του. Έτσι ξεχάστηκε με τον καιρό του το επώνυμο Πασχαλίγγος και όλοι τον αποκαλούσαν «ο Μουσταφάς πασά ζαντέ», δηλαδή ο προστατευόμενος του Μουσταφά πασά. Έτσι με την πάροδο του χρόνου και αφότου ο Ανδρέας επανήλθε στην Ελλάδα μετά το θάνατο του Μουσταφά πασά, το «Ζαντέ» μετατράπηκε σε επώνυμο: «Ζαδές», που έφεραν όλοι οι απόγονοί του. Ο πολυγραφότατος ποιητής-συγγραφέας-βιβλιοκριτικός Δημοσθένης Ζαδές, χτυπημένος από τον καρ-

κίνο, έχασε τη μάχη με τη ζωή το 1997 στα 79 του χρόνια.

Οι άλλοι Πρόεδροι της Ένωσης

• Μιλτιάδης Μαλακάσης (1931-1934).

Ο δεύτερος Πρόεδρος της Ένωσης Ελλήνων Λογοτεχνών. Γεννήθηκε στο Μεσολόγγι το 1869 και το 1943 με τη Γερμανική κατοχή στην Ελλάδα, που στο φέρετρό του Κωστή Παλαμά ακουμπούσε η Ελλάδα, ταξιδεύει στην αιωνιότητα και ο αριστοκράτης Ποιητής μας Μιλτιάδης Μαλακάσης.

• Νικόλαος Ι. Λάσκαρης (1934-1936).

Είναι ο τρίτος Πρόεδρος της Ένωσης Ελλήνων Λογοτεχνών. Θεατρικός συγγραφέας και ιστορικός του Θεάτρου, γεννήθηκε στην Αθήνα το 1868 κι έφυγε από τη ζωή το 1945. Σπούδασε νομικά αλλά ασχολήθηκε με τη συγγραφή θεατρικών έργων.

• **Δημήτριος Ι. Καλογερόπουλος (1944-1954).** Είναι ο τέταρτος Πρόεδρος της Ένωσης, μετά τη διακοπή λειτουργίας της, βιαίως το έτος 4/8/1936 (Δικτατορία Μεταξά), έως την 24^η Φεβρουαρίου 1944, που έχουμε την πρώτη συνεδρίαση του Διοικητικού Συμβουλίου ανέλαβε Πρόεδρος. Ο Δημήτριος Ι. Καλογερόπουλος, νομικός και λογοτέχνης, εργάστηκε στο Ελεγκτικό Συνέδριο, γεννήθηκε στο Μεσολόγγι το 1868 κι έφυγε από τη ζωή το 1954. Εγκατέλειψε τη δημοσιοϋπαλληλική σταδιοδρομία και αφιερώθηκε στη λογοτεχνία και τη δημοσιογραφία.

• **Νικόλαος Στασινόπουλος (1974-1996).** Είναι ο ένατος Πρόεδρος της Ένωσης και ο μακροβιότερος (22 χρόνια) παραμονής του στο αξίωμα αυτό.

Γεννήθηκε στο χωριό Άγιος Νικόλαος-Καλαβρύτων στις 4 Απριλίου το 1918. Αποφοίτησε από τη Ζωσιμαία Παιδαγωγική Ακαδημία και διορίστηκε δάσκαλος. Το 1939 στρατεύτηκε και αποστρατεύτηκε το 1967 με το βαθμό ανωτέρου Αξιωματικού της Αεροπορίας. Η προσφορά του είναι μεγάλη στην Ένωση Ελλήνων Λογοτεχνών και στη λογοτεχνία, που ασχολήθηκε επιτυχώς με όλα τα είδη του λόγου. Έφυγε από τη ζωή την 1^η Δεκεμβρίου 1996, σε ηλικία 78 χρόνων.

• **Στέλλα-Ροζίτα Κωνσταντίνου (1996-1998).** Είναι η δέκατη στη σειρά Πρόεδρος της Ένωσης Ελλήνων Λογοτεχνών. Γεννήθηκε στο Αστέρι-Ρεθύμνου κι έφυγε από τη ζωή στις 16 Σεπτεμβρίου 2012 κι ετάφη στο Αστέρι-Ρεθύμνου. Έγραψε ποίηση και διηγήματα.

• **Γιάννης Καραργύρης (1998-1999).** Είναι ο ενδέκατος Πρόεδρος της Ένωσης. Γεννήθηκε στο Γυμνό-Αργολίδας το 1935 και ήταν εκπαιδευτικός. Έφυγε από τη ζωή του 1999.

• **Δημήτριος Τσουκνίδας (1999-2009).** Ο δωδέκατος Πρόεδρος της Ένωσης γεννήθηκε στο χωριό Βελεσιώτες του νομού Φθιώτιδας. Υπηρέτησε στην Πολεμική Αεροπορία (1956-1994) και αποστρατεύτηκε με το βαθμό του Σμηναρχου. Έγραψε ποίηση και πεζά κείμενα.

• **Λευτέρης Β. Τζόκας (2009-)**. Από το 2009 μέχρι σήμερα ως δέκατος τρίτος Πρόεδρος της Ένωσης έχει αναλάβει ο Λευτέρης Β. Τζόκας, που έχει γεννηθεί στο ηρωικό Πέτα-Άρτας στις 24/5/1943. Είναι συγγραφέας, ποιητής, δημοσιογράφος και κριτικός λογοτεχνίας. ■

Δύο ξεχωριστές βραδιές

Την Τετάρτη 1η Ιουνίου και την Παρασκευή 3η Ιουνίου ώρα 19.00 το Λαϊκό Πανεπιστήμιο της Εταιρείας των Φίλων του Λαού έκλεισε τον Κύκλο των Εαρινών μαθημάτων με δυο

Αναστασία Βαλεντίνη Ρήγα

σημαντικές θεατρικές παραστάσεις του νεοϊδρυθέντος Εργαστηρίου Θεατρικής Αγωγής, Μουσικών Δραστηριοτήτων, Λόγου και Τέχνης.

Οφείλονται συγχαρητήρια στην Έφορο του ΛΠ, της ΕτΦτΛ καθηγήτριας και βραβευθέντος μέλους της Ένωσης Ελλήνων Λογοτεχνών κας Αναστασίας Βαλεντίνης Ρήγα επίσης Επιστημονικής Υπεύθυνης του Εργαστηρίου και των μελών του Ακαδημαϊκού Συμβουλίου για την πρωτοβουλία αυτή. Το συντονισμό της Θεατρικής Ομάδας έχει αναλάβει η ηθοποιός καθ. δραματικής τέχνης κα Κατερίνα Χέλμη Σβολοπούλου, σύζυγος του αείμνηστου Ακαδημαϊκού- ομ. Καθηγητή της Νεώτερης Ιστορίας Κωστή Σβολόπουλου, την δε εποπτεία οι κ.κ. Ντίνος Κουμπάτης, Φιλολόγος, Σκηνοθέτης, Λογοτέχνης μέλος της ΕΕΛ, Κούλα Γαλιώνη, Σκηνογράφος, Ενδυματολόγος, Ροσάνα Ρήγα, Δρ. Ψυχολογίας της Τέχνης- Ψυχολόγος, Ηθοποιός και Πέτρα Τερζή Σκηνοθέτιδα ταινιών μικρού μήκους.

Την Τετάρτη 1η Ιουνίου ώρα 19.00 στο έργο "Ο Άνθρωπος με το λουλούδι στο στόμα" σε σκηνοθεσία του αείμνηστου ηθοποιού/Σκηνοθέτη Γιώργου Βασιλείου, τους ρόλους ερμήνευσαν εξαιρετικά οι

Ο Πρόεδρος της Ένωσης Ελλήνων Λογοτεχνών Λευτέρης Β. Τζόκας, απονέμει τιμητική πλάκετα στην Ηθοποιό Κατερίνα Χέλμη.

ηθοποιοί, Ντίνος Κουμπάτης, Μίτση Χριστοδούλου, Παντελής Γαρείος. Την Παρασκευή 3η Ιουνίου την ίδια ώρα, το βραβευμένο από την Ένωση Ελλήνων Λογοτεχνών έργο της συγγραφέως καθ. Πα/μιου κας Α.Β. Ρήγα, μέλους μας, έγινε μεταφορά στο θέατρο από τον σκηνοθέτη κ. Ντίνο Κουμπάτη. Τους ρόλους ερμήνευσαν με ιδιαίτερη ευαισθησία οι ηθοποιοί, Κατερίνα Δουργούτη (Μαρία Τ.), Άννα Χατζημιχάλη (Ψυχολόγος), και Τζεφ Κωστόπουλος (Ψυχίατρος).

Η Έφορος, το Ακαδ. Συμβούλιο και τα μέλη της Θεατρικής ομάδας, απένειμαν τιμητικές πλακέτες και αντίστοιχα διπλώματα προς τους συντελεστές του Εργαστηρίου κ. Κατερίνα Χέλμη Σβολοπούλου και Ντίνο Κουμπάτη. Επίσης

ο Διεθνής Πολιτιστικός Σύλλογος Σαλαμίνας «Το Καφενείο Των Ιδεών», η UNESCO Πειραιώς & Νήσων απένειμαν το Χρυσό Μετάλλιο της Βεργίνας στην κα. Κατερίνα Χέλμη Σβολοπούλου.

Μας τίμησε με την παρουσία του ο Πρόεδρος της ΕΕΛ αξιόλογος Λογοτέχνης - Ποιητής κ. Λευτέρης Τζόκας, ο οποίος επέδωσε και τα εν λόγω βραβεία. Τιμητικά διπλώματα επιδόθηκαν επίσης και προς τους ηθοποιούς των δυο Παραστάσεων από τον Πρόεδρο της Εταιρείας των Φίλων του Λαού, Πρέσβη, Δρα κ. Γεώργιο Πουκαμισά και τον καθ. Ιατρόν Δρα κ.Κων/ νο Μερδενισιάνο, μέλος του Ακαδημαϊκού Συμβουλίου. Τις δυο εκδηλώσεις τίμησαν με την παρουσία τους επίσης η δικηγόρος κα Ξένη Σταθοπούλου Πουκαμισά σύζυγος του Προέδρου της ΕτΦτΛ, ο επιτ. πρόεδρος του Ελλ. Συνδέσμου των Ηνωμένων Εθνών καθ. στο ΕΚΠΑ.κ. Διονύσιος Καλαμάκης, μαζί με το μέλος του ΕΣΗΕ κα Μ. Αλεξανδράκη, η καθ. κα Αγλαΐα Ρομπόκου-Καράγιαννη, μέλος του ΔΣ του Λυκείου των Ελληνίδων, οι κ κ καθ. του ΛΠ της

Ο Λευτέρης Β. Τζόκας, απονέμει τιμητική πλάκετα στον σκηνοθέτη-ηθοποιό και συγγραφέα Ντίνο Κουμπάτη.

ΕτΦτΛ Μ. Γιαννακουδάκης, Κ. Γαλιώνη. Π. Τερζή, Δ. Καραμβάλης, Μ. Βλάχου-Καραμβάλη επιτ. Δικηγόρος, ποιήτρια, Γ. Σιώκου, ποιήτρια, κ.α. συνεργάτες, φίλοι, όλα τα μέλη της θεατρικής ομάδας και του εργαστηρίου θεατρικής αγωγής. Σε όλους τους παρευρισκόμενους εκφράζονται θερμές ευχαριστίες για την παρουσία τους. ■

Η προσφυγιά μιας μάνας

Στο βρέφος που κλαυθμύριζε και άπλωνε τα χεράκια του ικετευτικά προς τα μητρικά στήθη για να θηλάσει λίγες σταγόνες γάλα, μια βαριά θλίψη περιπλανάται στο προσω-

Φώτη Κουλαρμάνη

πάκι του και στο πρόσωπο της μάνας του, η οποία προαισθάνεται το ολέθριο αποτέλεσμα του μωρού της, ενώ και η παγερή βροχή πέφτει αδιάκοπα, κάποτε πλησιάζουν και οι σταγόνες της βροχής σ' εκείνη και το μωρό της, που προσπαθεί εναγωνίως να το προφυλάξει από το κρύο και την υγρασία.

Η δυστυχισμένη μάνα με εμφανείς τις βαθιές γραμμές στο πρόσωπό της, φανερώνουν το πικρό μαρτύριο της πείνας, της εξάντλησης και απελπισίας, με μάτια να μη μπορούν να λάμψουν, αποκαλύπτοντας τα αστείρευτα δάκρυα να ρέουν από τα μάτια της. Κάθεται εκεί στη γωνιά του δρόμου της Αθήνας, διπλωμένη κρατώντας στην αγκαλιά το μικρό της με το ασθενικό προσωπάκι, ποιος ξέρει αν υπάρχει ο πατέρας του και που εκείνος βρίσκεται. Η μοίρα μιας ξεριζωμένης, που ήλθε στον τόπο μας για να σωθεί η ίδια και να σώσει και το παιδί της, ελπίζει πως η αρχαία και φιλόξενη ελληνική φυλή δεν εξέλιπε ακόμη.

Τυλιγμένη σε κάποια ράκη κυβερτών μαζί με το μωρό της, συγκλονίζει και ψυχραίνει τις καρδιές των περαστικών, άλλοι να συμπάσχουν, άλλοι να συλλογίζονται για την ανάληψη εποχή

μας και άλλοι να βοηθούν διακριτικά τη μάνα αυτή, με το ωχρό βλέμμα της που κλείνει ωκεανούς δυστυχίες, αλλά και στοργής.

Εκεί λοιπόν στη γωνιά του δρόμου της Αθήνας, κάτω από τον πένθιμο χειμερινό ουρανό της Αττικής γης έρχεται σιγά-σιγά στη συνέχεια και η νύχτα και τρέμει ο λογισμός της ταλαίπωρης μάνας, σφίγγει ταυτόχρονα το παιδάκι στην αγκαλιά της με στοργικό πόνο και φοβάται! Την κατατρώγει κάποιο οδυνηρό προαίσθημα ότι θα χάσει το παιδί της!. Πικρό παράπονο διαφαίνεται ευκρινώς στα στεγνά της χείλη από την αδυσώπητη θλίψη και βαρύς στεναγμός εκπέμπεται προς τον όποιο θεό εκείνη πιστεύει. Η χωρίς στέγη μάνα, ενώπιον του δύσβατου Γολγοθά της εκπέμπει στεναγμούς οδύνης και απελπισίας.

Τότε η στοργική μάνα με την σκέψη του κινδύνου που την κυριεύει, εντείνει την προστασία του μωρού της, το κοιτάζει στα ματάκια του, που ικετευτικά απευθύνει το βλέμμα του σ' εκείνη, στηρίζει το σωματάκι του απαλά και προστατευτικά στα οστεώδη χέρια της και το θλιβερό προαίσθημα της δύστυχης μάνας αρχίζει να επαληθεύεται! Ποιος ξέρει την επόμενη μέρα ποια είναι η τύχη της ξεριζωμένης μάνας και ποια κατάρα την κατατρέχει στη ζωή, στην ανηφόρα της προσφυγιάς στον τόπο τούτο που βρίσκεται. ■

Η συνθήκη της Λωζάνης και το προσφυγικό πρόβλημα.

Μετά την κατάρρευση του ελληνικού μετώπου στη Μικρά Ασία τον Αύγουστο του 1922 προέκυψε ανάγκη αναπροσαρμογής της συνθήκης των Σεβρών.

Παύλου Γ. Χρήστου

Οι δυνάμεις της Αντάντ επιδίωξαν τη σύγκληση διάσκεψης και την έναρξη διαπραγματεύσεων για την υπογραφή συνθήκης ειρήνης. Τόπος για τις διαπραγματεύσεις ορίστηκε η Λωζάνη της Ελβετίας. Ύστερα από διαβουλεύσεις επτάμισι μηνών (7,5, υπογράφηκε στις 24 Ιουλίου 1923 η συνθήκη της Λωζάνης.

Αρχηγός της ελληνικής αντιπροσωπείας ο Ελ. Βενιζέλος και της Τουρκικής ο Ισμέτ Ινονού. Η συνθήκη της Λωζάνης, ήταν συνθήκη ειρήνης που έθεσε τα όρια της σύγχρονης Τουρκίας και καταργούσε τη συνθήκη των Σεβρών.

Σύμφωνα με τη συνθήκη μεταξύ άλλων η Τουρκία εγγυάται τα δικαιώματα των μειονοτήτων, ανακτά την Ανατολική Θράκη, τα νησιά Ίμβρο και Τένεδο και το Πατριαρχείο τίθεται σε ειδικό διεθνές νομικό καθεστώς, χάνοντας ταυτόχρονα ο Πατριάρχης την ιδιότητα του Εθνάρχη. Στη συνθήκη περιλαμβάνεται και η σύμβαση περί ανταλλαγής των ελληνικών και Τουρκικών πληθυσμών, που είχε συμφωνηθεί μεταξύ των δύο πλευρών στη Λωζάνη στις 30 Ιανουαρίου 1923. Με την υπογραφή της συνθήκης της Λωζάνης άρχισε η Οδύσσεια των ανταλλάξιμων πληθυσμών Ελλάδας και Τουρκίας, αφού οι ανταλλά-

ξιμοι δεν είχαν το δικαίωμα επιστροφής στις προγονικές τους εστίες. Η ανταλλαγή των μειονοτήτων ήταν αποτέλεσμα της έκρυθμης κατάστασης που επικρατούσε και στις δύο πλευρές. Κυρίαρχο μέλημα και των δύο πλευρών ήταν η προστασία του πληθυσμού των, που κατοικούσε εκτός της εδαφικής τους κυριαρχίας. Ήθελαν να αποφύγουν, διωγμούς, λεηλασίες, βιαιοπραγίες και εθνικές εκκαθαρίσεις.

Μετά τη συμφωνία μετακινήθηκαν από τη Μ. Ασία, Αν. Θράκη και τον Πόντο στην Ελλάδα 1.650.000 Οθωμανοί υπήκοοι Χριστιανικού θρησκειύματος, αφήνοντας πίσω πάνω από 600.000 νεκρούς, και 670.00 Έλληνες υπήκοοι Μουσουλμανικού θρησκειύματος. Η θρησκεία και όχι η εθνικότητα αποτέλεσε το βασικό κριτήριο για την ανταλλαγή των πληθυσμών. Από την ανταλλαγή εξαιρέθηκαν οι κατοικούντες μουσουλμάνοι στη Δυτικής Θράκης (110.000) και οι Έλληνες της Κωνσταντινούπολης και των περιχώρων (125.000) που είχαν εγκατασταθεί σε αυτή πριν από τις 30 Οκτωβρίου 1918 και οι κατοικούντες Χριστιανοί στα νησιά Ίμβρο και Τένεδο (6.000). Μαζί με τους Έλληνες πέρασαν στην Ελλάδα και μικρός αριθμός Αρμενίων και Συροχαλδαίων.

Η Μ. Ασία, η Ανατολική Θράκη και ο Πόντος μετά από χιλιετίες έμειναν χωρίς ελληνικό πληθυσμό. Μετακινήσεις πληθυσμών ανά τους αιώνες έγιναν πολλές. Αυτή χαρακτηρίζεται ως η μεγαλύτερη

μετακίνηση πληθυσμών στην παγκόσμια ιστορία που έγινε συντεταγμένα με νόμους, κανόνες, δικαιώματα και υποχρεώσεις ύστερα από συμφωνία (συνθήκη) και των δύο πλευρών.

Αυτή η αθρόα εισροή των προσφύγων στην ελληνική επικράτεια, κυρίως ελληνικής καταγωγής, που κατοικούσαν από την αρχαιότητα σε εδάφη της Οθωμανικής αυτοκρατορίας δημιούργησε πολλαπλά προβλήματα και προκάλεσε μια σειρά ανακατατάξεων σε οικονομικό επίπεδο. Τα κύρια προβλήματα ήταν οι υποδομές υποδοχής και εγκατάστασης, η μόνιμη στέγαση, η διατροφή, η περιθαλψη, η υγεία, η παιδεία, η επαγγελματική αποκατάσταση κ.λπ.

Αυτά τα προβλήματα έπρεπε να αντιμετωπίσει η Ελλάδα με αρνητικούς οικονομικούς δείκτες, ευρισκόμενη στα πρόθυρα της χρεοκοπίας. Τα προβλήματα αυτά υποχρεώνουν την ελληνική κυβέρνηση να ζητήσει βοήθεια από την κοινωνία των εθνών (Κ.Τ.Ε.) , να συνάψει δάνεια με δυσβάσταχτους όρους και σκανδαλώδεις ρήτρες με αποτέλεσμα την κρίση του 1929 και την πτώχευση του 1932. Για την καλύτερη αντιμετώπιση των προσφυγικών προβλημάτων δημιουργήθηκε η επιτροπή αποκατάστασης των προσφύγων (Ε.Α.Π.). Η προσωρινή στέγαση των προσφύγων έγινε καταρχήν σε γήπεδα, αυλές εκκλησιών, παράγκες, σκηνές, δημόσια κτήρια, θέατρα, εγκαταλελειμμένα χαμόσπιτα κ.λπ. Οι συνθήκες διαβίωσης άθλιες, παντελής έλλειψη έργων υποδοχής (ύδρευσης, αποχέτευσης, ηλεκτρισμού, ψυχαγωγίας) με αποτέλεσμα την

εκδήλωση πολλών επιδημικών ασθενειών. Η Ε.Α.Π. έδωσε προτεραιότητα στην αντιμετώπιση στοιχειωδών αναγκών, όπως στη διατροφή που αντιμετωπίστηκε με οργανωμένα συσσίτια, την παροχή τροφίμων και ειδών πρώτης ανάγκης καθώς και στην ιατροφαρμακευτική περίθαλψη. Επίσης υπήρχε προσπάθεια δημιουργίας αμιγών προσφυγικών, οικισμών ιδιαίτερα στις πόλεις, φροντίζοντας να εγκαθιστούν στους οικισμούς πρόσφυγες που προέρχονταν από την ίδια περιοχή, με αποτέλεσμα να έχουμε τους οικισμούς Ν. Σμύρνη, Ν. Φιλαδέλφεια, Ν. Μουδανιά κ.λπ. Παρά την προσπάθεια των κυβερνήσεων εγκατάστασης των προσφύγων σε αγροτικές περιοχές για την τόνωση της αγροτικής παραγωγής, υπήρχε τα πρώτα χρόνια μεγάλη κινητικότητα στις μετακινήσεις τους από αστικές περιοχές σε αγροτικές και από αγροτικές σε αστικές προς αναζήτηση μόνιμης εγκατάστασης. Η προσπάθεια εγκατάστασης προσφυγικών πληθυσμών στη μακεδονική γη έγινε εκτός της αναπτυξιακής αγροτικής πολιτικής και για την ομογενοποίηση του βορειοελλαδίτικου πληθυσμού, αφού ο σλαβόφωνος πληθυσμός που κατοικούσε εκεί μετανάστευσε αναγκαστικά. Οι πρόσφυγες ως επί το πλείστον αντιμετωπίστηκαν θετικά από τον ντόπιο πληθυσμό με την παροχή βοήθειας, αν και υπήρχαν φαινόμενα εχθρότητας, κοινωνικού και πολιτισμικού ρατσισμού.

Η άφιξη των προσφύγων ωφέλησε την ελληνική οικονομία. Πέραν της κινητής περιουσίας που μετέφεραν, λειτούργησαν και ως νέος παράγοντας

ζήτησης για τα βιομηχανικά είδη διατροφής. Προέβησαν στην εκτέλεση μεγάλων αναπτυξιακών έργων (εγγειοβελτιωτικών, αρδευτικών, λιμενικών, διάνοιξη δρόμων, κατασκευή γεφυριών, αποξήρανση λιμνών) παραδίδοντας για καλλιέργεια μεγάλες γεωργικές εκτάσεις. Η αγροτική μεταρρύθμιση προχώρησε ταχύτερα και βαθύτερα εξαιτίας των προσφύγων. Επιταχύνθηκε και επεκτάθηκε η διαδικασία διανομής των σσιφλικιών στους ακτήμονες αγρότες. Τα μουσουλμανικά κτήματα (3.500.000) στρ. δόθηκαν για την αποκατάσταση ακτημόνων προσφύγων. Υπήρξε εκ μέρους των προσφύγων αξιόλογη, εξειδικευμένη και φτηνή εργατική δύναμη, παρέχοντας επί πλέον κίνητρα για τη δημιουργία νέων παραγωγικών μονάδων και επέφερε μια αξιόλογη διερεύνηση της εσωτερικής αγοράς. Σε ότι αφορά τον αγροτικό τομέα, η αποκατάσταση των προσφύγων μπορεί να θεωρηθεί από τα πιο σημαντικά επιτεύγματα της συνεργασίας των προσφύγων με τις ελληνικές κυβερνήσεις.

Ορισμένοι κλάδοι της οικονομίας, όπως η ταπητουργία, άγνωστη μέχρι τότε στον ελλαδικό χώρο καθώς η υφαντουργία και οι οικοδομικές επιχειρήσεις αναπτύχθηκαν με ρυθμούς ταχύτερους απ' ότι οι άλλοι. Σημαντική εξέλιξη παρατηρείται στους τομείς εκβιομηχάνισης και της κλωστοϋφαντουργίας, στην οποία ασχολήθηκε μεγάλος αριθμός προσφύγων. Αποτέλεσαν ένα δυναμικό και δημιουργικό κύτταρο που συνέβαλε πολύ στην ανάπτυξη της χώρας. Έβγαλαν την ελληνική οικονομία από

τον λήθαργός και την ώθησαν σε κρίσιμες αναδιορθώσεις.

Οι πρόσφυγες ομοεθνείς, ομόγλωσσοι και ομόδοξοι με σημαντικές γνώσεις και μόρφωση, καταξιωμένοι έμποροι, βιομήχανοι, συγγραφείς, ηθοποιοί, μουσικοί, δημοσιογράφοι, ζωγράφοι, ειδικευμένοι εργάτες και αγρότες ενίσχυσαν οικονομικά, πνευματικά και καλλιτεχνικά τον ελλαδικό χώρο και διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο στην συνδιαμόρφωση της σύγχρονης ελληνικής κοινωνίας.

Ωστόσο παρά την κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική αναταραχή, έγιναν μοχλός προόδου και παρήχθησαν οι συνθήκες για τη θεμελίωση ενός ομογενοποιημένου κράτους. Οι πρόσφυγες εργάσιμοι από τόπους με μεγάλη πολιτισμική παράδοση μετέφεραν και τον πολιτισμό τους. Ο Μικρασιατικός αστικός πληθυσμός προστιθέμενος στον ελληνικό αστικό πληθυσμό καθόρισε τη σύζευξη του σμυρναϊκού με το ρεμπέτικο. Η μουσική φαρέτρα εμπλουτίστηκε με νέα μουσικά όργανα. Πέραν της μουσικής, η λογοτεχνία, ο χορός, η διατροφή, η ενδυμασία και τα κοινωνικά έθιμα εμπλούτισαν την ελληνική παράδοση και διαμόρφωσαν μια νέα ελληνική πολιτισμική ταυτότητα. Προερχόμενοι από περιοχές με κοσμοπολίτικο χαρακτήρα αναζωογόνησαν τον ελλαδικό πολιτιστικό τοπίο με νέες αντιλήψεις και πολιτισμικές αξίες. Γράφει στο βιβλίο του για τον Μικρασιατικό πόλεμο ο ΣΑΡΑΝΤΟΣ Ι. ΚΑΡΓΑΚΟΣ. «Πριν από την άφιξη των προσφύγων ήμαστε επαρχία· μετά την άφιξη των προσφύγων γίναμε Ελλάδα» ■

ΜΝΗΜΗ ΜΙΚΡΑΣ ΑΣΙΑΣ «Και διηγώντας τα να κλαις»

Γ^ο

«**Η** Σμύρνη μάνα μ' καίγεται, καίγεται και το βιός μας, ο πόνος μας δε λέγεται δε γράφεται ο καημός μας». Ξαφνικά όλα άλλαξαν. Μαχαίρι και φωτιά. Οι Τσέτες

Αρετή (Ρίτα) Νάστου-Μυστακοπούλου

έφιπποι μπήκαν στη Σμύρνη στις 13 Σεπτεμβρίου 1922, αλαλάζοντας με όπλα και σπαθιά κι έβαλαν φωτιές στις χριστιανικές συνοικίες. Ο άνεμος διευκόλυνε το καταστροφικό τους έργο. Για τη σιγουριά του καθολικού εμπρησμού, οι Τούρκοι έριξαν εμπρηστικές βόμβες σε σημαντικά σημεία και κτίρια της παραλίας, την ελληνική λέσχη (το Κλουμπ), το μεγαλοπρεπές Θέατρο της Σμύρνης, το Ξενοδοχείο «Κραίμερ» κ.λ.π., όπου οι φλόγες καταβρόχιζαν την πανέμορφη ελληνική συνοικία. (news247.gr).

Η Τουρκάλα δημοσιογράφος Ayse Hur, το 2019 στην εφημερίδα «Ραντικάλ», αναφέρθηκε σε άρθρο του υπασπιστή του Κεμάλ στην εφημερίδα «Τζουμχουριέτ» του 1939, όπου περιγράφονταν οι συνθήκες της πυρκαγιάς. Το άρθρο αποκαλύπτει πως ο Κεμάλ με τη σύντροφό του Λατιφέ παρακολουθούσαν την πυρκαγιά και τη ρώτησε εάν η οικογένειά της έχει περιουσιακά στοιχεία στην περιοχή που καιγόταν. Η δημοσιογράφος γράφει ότι η Λατιφέ του απάντησε: «Το μεγαλύτερο μέρος της περιουσίας μου

είναι εκεί. Αλλά Πασά μου, ας καούν όλα, εσείς να είστε καλά. Όταν υπάρχουν τέτοιες ευτυχισμένες μέρες, τί σημασία έχει η περιουσία; Σώθηκε η πατρίδα. Στο μέλλον μπορούμε να τα ξαναχτίσουμε». Ο Κεμάλ της ανταπάντησε ευχαριστημένος: «Ναι, ας καούν και ας καταρρεύσουν, όλα μπορούν να επουλωθούν». Αργότερα πρόσθεσε: «Έτσι τους ξεφορτωθήκαμε για πάντα».

«Γιατί κάψαμε τη Σμύρνη; Γιατί;» επιγράφει το άρθρο του, στην εφημερίδα Today's Zaman, ο έγκριτος Τούρκος δημοσιογράφος Orhan Kemal Cengiz και παραδέχεται πως η Σμύρνη πυρπολήθηκε από τους νικητές, θεωρώντας αυτήν την καταστροφή ως μοναδικό τρόπο να απαλλαγούν από τις μειονότητες.

Άλλος διακεκριμένος Τούρκος δημοσιογράφος ο Falih Rifki Atay, στέλεχος του Κεμαλικού εθνικιστικού κινήματος, τις διατυπώσεις του περί Τουρκικής ευθύνης τις αναπτύσει στο βιβλίο του «CanKaya», που ρωτά σε πρώτο πληθυντικό «Γιατί κάψαμε τη Σμύρνη;» και απαντά: «Γιατί φοβηθήκαμε ότι αν έμεναν τα κτήρια στη θέση τους, δεν θα μπορούσαμε να απαλλαγούμε από τις μειονότητες...Θεωρούσαμε ότι το κάθετι που έμοιαζε με Ευρώπη, ήταν μοιραίο να παραμείνει Χριστιανικό και ξένο, γι' αυτό κι εμείς έπρεπε να το αποβάλλουμε. Καίγαμε όλες τις κατοικημένες περιοχές γιατί είχαμε ακριβώς αυτό το φόβο».

Άλλος δημοσιογράφος ο Emre Akyoz, σε άρθρο του (8 Απριλίου 2010), θυμίζει και υποστηρίζει ότι «η Σμύρνη κάηκε συνειδητά από τον Νουρεντίν Πασά, σκληρό ανθέλληνα και νεότουρκο, στον οποίο ο Κεμάλ ανέθεσε την πλήρη ευθύνη για την κατελημμένη πόλη». Ο ισχυρισμός και η πάγια θέση της Τουρκίας είναι πως οι Έλληνες έβαλαν φωτιά. Αυτό βέβαια την απαλλάσσει από κάθε ευθύνη ηθικής και υλικής αποζημιώσεως, συγχρόνως δε προβάλλει μια καλή εικόνα και από «θύτη» εμφανίζεται ως «θύμα».

Μαύροι πυκνοί καπνοί σκέπασαν τον ουρανό. Η εικόνα ζοφερή, του Άδη, Κόλαση! Εδώ στην φλεγόμενη αλλά και καιομένη κοσμοπολίτικη Σμύρνη, τώρα θα παιχθεί το τελευταίο επεισόδιο της τραγωδίας του 1922, που Έλληνες και Ξένοι ιστορικοί και λογοτέχνες έγραφαν συγκλονισμένοι για την Καταστροφή και το αποτρόπαιο τέλος της. Φωτιά καίει την ευλογημένη Ιωνική Γη και την όμορφη ζωή των ανθρώπων της.

Κι ενώ οι Σμυρνιοί έπιναν ήρεμα τον καφέ και το τσάι τους, βρέθηκαν έντρομοι έξω απ' τα σπίτια τους, ακούγοντας το ποδοβολητό των αλόγων και τις βροντερές χαιρέκακες ιαχές των Τούρκων. Έκπληξη, τρόμος και λαχτάρα τους περιέμενε. Έγιναν μάρτυρες μιας τραγωδίας. «Φωτιάαα, έρχονται Τούρκοι, κρυφτείτε, σωθείτε!», «Όποιος μπορέσει ας σωθεί η Σμύρνη καίεται», φώναζαν αλλόφρονες σαν ντελάληδες. Ο πανικός αποδιοργάνωσε τον κόσμο, άφησαν τα σπίτια ανοικτά, έρμαια στις φλόγες, με τις φαγιάντσες τους, τις πορσελάνες τους πάνω στα τραπέζια, στρωμένα με τα κολαριστά λινά και μεταξωτά τραπεζομά-

νηλα και έτρεχαν στους δρόμους να βρουν τους δικούς τους. Δεν πρόλαβαν ούτε τα στοιχειώδη να μαζέψουν.

Μόνες οι δυστυχημένες γυναίκες με τα παιδιά τους, πήραν το δρόμο της προσφυγιάς στο άγνωστο, αφήνοντας πίσω τους άνδρες ηλικίας από 17 – 55 ετών, τους οποίους οι Τούρκοι έστειλαν σε στρατόπεδα εργασίας, αλλιώς κρανίου τόπους. «Οι Μανάδες μας έφυγαν με την ψυχή τους και την ευθύνη για τις ψυχές των παιδιών τους, αφού απαγορευόταν η έξοδος χρυσών, αργυρών νομισμάτων και τιμαλφών από τη χώρα. Όσοι πρόλαβαν, μάζεψαν γρήγορα σε μιά βαλίτσα τα χαρτιά τους, δυο ρούχα, δυο αλλαξιές», έλεγε ο θεός μου Βαγγέλης Σημηριώτης γνωστής οικογένειας της Σμύρνης, με το χιούμορ που διέθετε γελώντας ειρωνικά.

Δεν ήταν λόγου χάριν η φράση: «Να χάνει η μάνα το παιδί και το παιδί τη μάνα». Ήταν μια θλιβερή αλήθεια. Οι άρρωστοι στα νοσοκομεία, οι ηληκιωμένοι, οι ανάπηροι, όσους δεν πρόλαβαν να σηκώσουν στην πλάτη τους οι νεότεροι για να τους μεταφέρουν, δυστυχώς έμειναν εκεί, τυλιγμένοι στις φλόγες...

Κατέκρινε τη στιγμή, οι έφιπποι Τσέτες στο διάβα τους με σαρκαστικά γέλια σκορπούσαν τον θάνατο, έκοβαν κεφάλια και τρυπούσαν σώματα αδιακρίτως. Πάνω στη μέθη του αίματος, σκότωναν άοπλους, γυναίκες, παιδιά, όποιον έβλεπαν μπροστά τους. Παντού ματωμένα άψυχα κορμιά που ποδοπατούσε ο κόσμος που έτρεχε να φθάσει στη μόνη διέξοδο στην προκυμαία για την απόβαση σωτηρίας, να μπει σε κάποιο πλοίο. Ο «σώζων εαυτόν σωθήτω», οι απελπισμένοι επιβιβάζονται σε όποιο πλωτό μέσον εύρισκαν για

να σωθούν από τις φλόγες και το μαχαίρι. Κάποιες βάρκες βούλιαξαν στο λιμάνι από τους υπεράριθμους που είχαν επιβιβαστεί. Άλλα καΐκια προσέγγιζαν τα συμμαχικά πλοία, όπου πιάνονταν οι διωγμένοι να επιβιβαστούν και οι σύμμαχοι, με την δικαιολογία πως θα πάρουν τους δικούς τους πολίτες, χωρίς οίκτο τους έκοβαν τα χέρια, οπότε αιμόφυρτοι έπεφταν στη θάλασσα και πνίγονταν. Οι γιαγιάδες έλεγαν ότι καθώς τα καΐκια απομακρύνονταν σκόνταφταν σε επιπλέοντα πτώματα. Πόσο μακάβρια εμπειρία; Πώς ξεπερνά κανείς τέτοιο βίωμα; Σε άλλα σημεία των παραλίων νοτιότερα, οι επιβιβαζόμενοι πλήρωναν οι ίδιοι τα καΐκια που τους μετέφεραν στα νησιά Ρόδο, Κύπρο και από εκεί πάλι με δικά τους έξοδα να φθάσουν στον Πειραιά.

Η Ιωνία έζησε μέρες Αποκάλυψης.

Στις ατελείωτες ουρές που σχηματίστηκαν απ τους απελπισμένους, κάποιοι Τούρκοι, εντεταλμένοι ή όχι «Κύριος οίδε», ήλεγχαν αποσκευές, άνοιγαν μέχρι και τα ξερά σύκα, -ξηρά τροφή για το ταξίδι στο άγνωστο- που είχαν μαζί τους οι διωγμένοι, μήπως μέσα βρούν λίρες ή χρυσαφικά. Οι πρόσφυγες γνωρίζοντας καλά του Δημοσθένη το γνωμικό, «δει δε χρημάτων και άνευ τούτων ουδέν εστί γενέσθαι των δεόντων», έκρυψαν χρήματα στα πιά απίθανα μέρη. Σε φόδρες ρούχων, σε μπαστούνια, σε διπλές κάλτσες ανάμεσα στα παπούτσια τους κλπ.

Σκουλαρίκια, δακτυλίδια, τους χρυσούς σταυρούς που φορούσαν οι γυναίκες, οι επόπτες τα τράβαγαν με λύσσα από λαιμούς και αυτιά τραυματίζοντάς τις. Θυμάμαι μικρή, τους κομμένους λο-

βούς των αυτιών της γιαγιάς Μαριάνθης, όταν στην ερώτηση τί έπαθαν τα αυτιά της, η λακωνική απάντησή της ήταν: «Οι Τσέτες τράβηξαν τα σκουλαρίκια μου». Ακόμη και στις φασκιές των βρεφών έφαχναν μήπως βρουν χρυσό. Βλέποντας η Γιαγιά Ανέζα από μακριά το πλιάτσικο που γινόταν, ευτυχώς πρόλαβε και έβαλε γρήγορα στις κάλτσες της τους βαπτιστικούς σταυρούς των αγοριών της, στο στόμα της τα τιμαλφή που φορούσε και στα παπούτσια των αγοριών της, κάποια πεντόλιρα και λίρες Αγγλίας. Αυτά κατάφερε να σώσει και να φέρει κάτι μαζί της στο νέο τόπο, μόνη της με τρία παιδιά, τον Παύλο 8 ετών που έσερνε μια βαλίτσα πιά μεγάλη απ' το μπόι του και ένα κημί (κανάτι σιδερένιο) με νερό, την μικρή αδελφή της Χρυσάνθη 14 ετών που κρατούσε το 20 ημερών λεχούδι τη μητέρα μου και η ίδια της που κρατούσε τον μικρό 4 ετών Μιχαλάκη μη τον χάσει και ένα μποξά με ρουχαλάκια πρώτης ανάγκης. Ο παππούς Γιάννης Λυκουνης ήταν ήδη στην εξορία, αφού προγουμένως είχε καταβάλει πετέλια- κατά κεφαλήν φόρος- προκειμένου να αποφύγει την εξορία στα στρατόπεδα συγκέντρωσης των Νεότουρκων. Ο Παππούς μου Γιάννης και ο αδελφός του Κωσταντής, ήταν εύποροι έμποροι. Οι Τούρκοι γνώριζαν την οικονομική κατάσταση κάθε οικογένειας κι έτσι τους είχαν αφήσει να πιστέψουν ότι μπορούσαν να αποφύγουν την εξορία καταβάλλοντας χρήματα, πράγμα που έκαναν. Ο Παππούς, τρεις φορές κατέβαλε ένα δερμάτινο πουγγί μεγάλου μεγέθους γεμάτο λίρες Αγγλίας, όπως μας διηγείτο ο Θεός Παύλος, αδελφός της μητέρας μου. Τέλος ο έφιππος Τούρκος επόπτης,

ο μέχρι χθες φίλος, γείτονας, ή υποτακτικός, αφού πρώτα πήρε το τελευταίο πούγκι, είπε στον Παππού μου αυταρχικά: «Και τώρα γκριαούρη πέσε μπρος μου» και τον συνέλαβε. Άραγε οι επόπτες που εισέπρατταν τα πετέλια ήταν εντεταλμένοι της τουρκικής κυβέρνησης ή δρούσαν ληστρικά αυτοβούλως;; «Δρυσός πεσούσης πας ανήρ ξυλεύεται» λέει ο Μένανδρος.

Ευγνώμονες για πάντα είναι οι Μικρασιάτες πρόσφυγες στον φιλόανθρωπο Αμερικανό Πάστορα Άζα Κεντ Τζένινγκς, υπάλληλο της Χριστιανικής Οργάνωσης Νέων (YMCA) στη Σμύρνη. Σοκαρισμένος από την τραγωδία της σφαγής και απογοητευμένος από τη αρνητική στάση των 21 συμμαχικών πολεμικών πλοίων εντός του λιμανιού, να μεταφέρουν Έλληνες πρόσφυγες, πλήρωσε μεγάλο ποσόν 6.000 λίρες από την τσέπη του, προκειμένου Ιταλικό πλοίο να δεχθεί να μεταφέρει 2.000 καταφρονημένους ανθρώπους στη Μυτιλήνη. Αμέσως μετά, παριστάνοντας τον Πρόεδρο της Αμερικανικής Επιτροπής Αρωγής, ενώ ο Πρόεδρος είχε φύγει εγκαίρως, κατάφερε να αποσπάσει από τον Κεμάλ εύνοια, ώστε να εισέλθουν στο λιμάνι της Σμύρνης ελληνικά πλοία, -έστω χωρίς σημαία, κατ' εντολήν του. Προηγουμένως είχε ζητήσει τρεις φορές την άδεια της ελληνικής Κυβέρνησης, να πλεύσουν σε βοήθεια τα αγκυροβολημένα πολεμικά μας πλοία από Μυτιλήνη και να παραλάβουν τις χιλιάδες εκδιωχθέντων αμάχων, μέσα στα επόμενα εικοσιτετράωρα. Τελικά, τα κατάφερε απειλώντας με διαπόμπευση, για κυβερνητική ολιγωρία και αφού κινητοποίησε τον Ελληνικό μηχανισμό, έσωσε πάνω από 40.000 ανθρώπους.

Επίσης ευγνώμονες είναι, για την

αρωγή της ηρωίδας Αμερικανίδας Esther Lovejoy γιατρού, που παρέμεινε αυτή την φρικαλέα ώρα στην προκυμαία, βοηθώντας όσους αρρώσταιναν, πέθαιναν ή γεννούσαν. Η παρουσία της και η παρηγοριά της ανεκτίμητη προσφορά στον Άνθρωπο. Όταν πήγε στην Αμερική, συγκέντρωσε τεράστια χρηματικά ποσά για τους πρόσφυγες συγκλονισμένη όπως έγραψε: «από την μεγαλύτερη αποδημία στην ιστορία του ανθρωπίνου γένους». «Ως χαρίεν εστ' άνθρωπος, όταν άνθρωπος η» Μένανδρος 342-292 π.Χ.

Το ζευμπέκικο

Γιάννης Γαβαλάς

Ζευμπέκικο χορό για να χορέψεις
τα βήματα γνωρίζει η καρδιά
τα χέρια και τα πόδια συντονίζει
και ανάβει μες στις φλέβες σου φωτιά.

Φίλε το Ζευμπεκάκι είναι λαχτάρα
να το χορέψεις μόνος σου ποθείς
μονάχος σου πρέπει ν' αποφασίσεις
ν' ακούσεις την πενιά πριν σηκωθείς.

Όχι πηδήματα αφηλά να κάνεις
τα πόδια σου με σεβασμό στη γη
τα χέρια σαν αϊτός που θα πετάξει
να συμβολίζουν την ελληνική ψυχή.
Φίλε το ζευμπεκάκι είναι λαχτάρα,
μα αν δεν το ζεις μες στο χορό, κατάρα.

Ημερολόγιο Μικρασιατικής Εκστρατείας του στρατιώτη Ιωάννη Δ. Σωτήρα

Γ^{ον}

Αύγουστος μήνας. Ζέστα πολύ. Εβρισκόμαστε σε μεγάλη πορεία, φθάσαμε ως την Αρμυράν Έρημο, πάμε να κάψουμε την Άγκυρα, την πρωτεύουσα του Κεμάλ Μουσταφά, του κερατά, όπου θα τον φάγει μαύρο φίδι από τας ελληνικές λόγχας... Βάσανα πολλά, αλλά δόξα σοι ο γλυκής μας Ιησούς, όπου δεν σκάζουμε από την ζέστα να βαδίζουμε όλην την ημέρα.

... Βαδίζουμε εμπρός, φάλαγγες ολόκληρες. Όλην την ημέρα και την νύχτα. Εμπήκαμε σε ένα τουρκοχώρι με την αστροφεγγιά. Αμέσως οι φαντάροι όρμηξαν στα σπίτια για να αρπάξουν. Εγώ εκάθησα στα πράγματά μου με τον Χρήστο για να ξεκουραστούμε. Όχι από δικαιοσύνη δεν πάμε να αρπάξουμεν, αλλά από φόβο μήπως μας ξεκοιλιάσει κανένας Τούρκος από μέσα με καμμιά ισόβια σπάθα, όπου το έχουν πάθει πολλοί αυτό. Ο Χρήστος έφησε καφέ. Επειδή τον έκαμε ολίγο βαρύγλυκον, τον εμάλωσα: Από λιγάκι να ρίχνεις τη ζάχαρη, για να μας φτάσει μέχρι να πάμε στην Άγκυρα. Σαν μαύρο ζουμί να γίνεται...

... Μας συγκέντρωσε όλον το λόχο και μας λέγει ο λοχαγός μας κύριος Πασχάλης Σπυρίδων ανοίγοντας τον χάρτη απλωμένον κάτω εις το χώμα: Παιδιά, τώρα εβρισκόμαστε εις την Αρμυράν Έρημον, εις το άκρο της. Το μέρος είναι ολο ακατοίχητο. Αύριο, ύστερα από το

μεσημέρι, ίσως να συναντήσουμε κανέν μικρόν χωρίον. Αλλά να σας πω και τα εξής, ότι το Γενικό Στρατηγείο έχει πληροφορηθεί ασφαλώς, ότι τον εχθρόν τον έχωμεν συντρίψει, τον τσακίσαμεν για καλά εις τας μάχας, όπου κάναμεν μέχρις εδώ. Τώρα, όμως, έχουν μείνει πολλοί ολίγοι, καμμιά τριανταριά μασκαράδες. Κάτι παλιάνθρωποι, τέρατα και οχυρώνονται εκεί χάμω, εις τα υψώματα, όπου μας δείχνει ο χάρτης. Θα κάνωμεν δύο-τρεις ώρες μάχη, θα τους τσακίσουμε, θα τους στείλωμεν στο διάβολο. Και 55 χλμ. είναι μέχρι την Άγκυρα, για να μπορούμε μέσα, να την καταστρέψουμε. Θα φάμε, θα πιούμε, θα σκοτώσουμε. Θα κάνωμεν ότι ημπορούμε, ελεύθερα όλα, παιδιά. Μην φοβήσθε. Αυτοί είναι 40 χιλιάδες και εμείς είμασθε 108 χιλιάδες. Θα τους φάμε όλους με έναν αέρα. (Οι φαντάροι από πίσω στο ψι-ψι, ψου-ψι: θα φάμε, θα πιούμε, και μας πλακώνεις με τον βούρδουλα και μας λέγεις... τριάντα μασκαράδες). Εγώ εβρισκομαι όπισθεν από τους άλλους άνδρες και σημειώνω όλα τα γεγονότα εις την ιστορίαν μου.

... Μας διάβασαν μιάν διαταγή της μεραρχίας. Μας επαινεί ο κύριος μέραρχος για τας ανδραγαθίαις μας όπου κάναμεν στις μάχας. Κολακίες για να πέφτουμεν απάνω, να σκοτωνόμαστε, αλλά αφού είμαστε κορόιδα, καλά να πάθουμεν, διότι ο Ιησούς Χριστός ούτε όπλα μας είπεν να έχωμεν να σκοτώνουμεν άνδρες, να ξεκοι-

λιάζουμεν γυναίκες, να σφάζουμεν μικρά παιδιά, να κάνουμε τόσα κακά πράγματα εις τους ανθρώπους και εις τα κακόμοιρα τα ζώα. Γιατί δεν μας λέτε κι εσείς, μερικοί φιλοπάτριδες, τι γράφει το Ιερό μας Ευαγγέλιο; Γράφει να τα κάνουμε όλα αυτά, όπου κάνουμε εδώ, να βγάλουμε τον κόσμο από τα σπίτια του; Έχουν δικαίον οι Τούρκοι να βαστάζουν άμυνα. Έχουμεν δύο μήνας όπου βαδίζουμεν και βαδίζουμεν και κανέναν χριστιανόν δεν ήυραμεν, για να πούμεν και εμείς ότι ελευθερώνωμεν αδέρφια. Αέρα κοπανιστόν κάμωμεν. Τα βλέπετε, τα ακούτε τα βαριά κανόνια τους όπου πέφτωνα απέναντί μας στο ύψωμα Νταμπούρ Οζλού. Η 2η Μεραρχία μας, ξεύρει τι γίνεται εκεί και τι κορμάκια πέφτουνε. Αλίμονον. Δεν θα έχωμεν ημέρα να τα ξαναειπούμε, γιατί πιστεύω ότι αύριο θα εβαρούνε εμάς...

... Βλέπωμεν απέναντί μας, στις πρόποδας του Νταμπούρ Οζλού τους φαντάρους να τρέχουν, άλλα προς τα κάτω, άλλα προς τα πάνω και να πιάνουν θέσεις. Δεν καταλάβαμεν γιατί τόσην ανακατωσούρα εις τους δικούς μας. Άρχισαν να μας βάλουν οι Τούρκοι από πάνω... Ο κ. ταγματάρχης μας Χατζής Μιχάλης διατάζει τον λοχαγό μας Πασχάλην Σπυρίδωνα μια διμοιρία ογλήγορα για ενίσχυση. Αρχίζωμεν εμείς, οι λεβέντες της 3ης διμοιρίας να βαδίζωμεν ενωματίας κατά άνδρα εις παράταξην. Εμπρός ο διμοιρίτης μας, ξεσπαθώνει. Αρχίζωμεν αλματικός να καταλαμβάνωμεν πιθαμήν προς πιθαμήν το έδαφος. Φθάνωμεν την κορυφογραμμήν εις την γραμμήν του πυρός. Οι άνδρες του 9ου λόχου πρηνηδόν καταγής. Άλλοι ζωντανοί, άλλοι τραυματίες και άλλοι νεκροί. Θερίζουν τα Μακσίμ πυροβόλα των Τούρκων. Σηκώνω το κεφάλι και

βλέπω απέναντί μου. Σε απόσταση 100 μέτρα τα σκυλιά, οι παλιότουρκοι, ξαπλωμένοι στην αράδα και ακόμα συγκεντρώνονται. Αξιωματικός οπίσω τους, τους χτυπά με το βουρδουλα να εξορμήσουν απάνω μας. Θα μας φάνε τα σκυλιά, διότι βλέπω, λιγιστέψαμε. Για ιδές: λεβέντες ξαπλωμένοι καταγής, ακίνητοι, νεκροί. Και πόσοι φύγανε τραυματίες... Βλέπω εμπρός. Το ύψωμα άναψε, καίγεται. Της 2ης Μεραρχίας τους μάζεψαν στο ύψωμα, εκεί στον μεγάλο βράχο. Μαυρίλα καρατουρκιά στο ύψωμα, εις το μέσον του διαστήματος προχωρούν οι δικοί μας σιγανά. Αχ! βόθηα Παναγιά μου να τους κόψωμεν...

Με χρώματα αιθάλης

Γιάννης Τσούτσιας

Οι κρυμμένες ζωές,
ονόματα δίνης έχουν.
Τις νύχτες φωνάζουν,
που με σέρτικες γεύσεις,
ενώνουν φεγγάρια.

Με φλόγες χυμών,
τις σάρκες ανάβουν.
Άφιλτρα χάδια,
σε ανηφόρα σιωπής,
καλούν τους ψιθύρους.

Σεντόνια με λέξεις,
σαν εικόνες καπνού,
στον χρόνο κυλάνε...
Στο τασάκι της μνήμης,
σβησμένα κορμιά.

Τα απομνημονεύματα ενός αγωνιστού

(Λοχίας Ιωάννης Μιχ. Φίντζος)

Γ^{ον}

1. Αι Ελληνικαί παροικίαι διαφόρων πόλεων κατεκρήσαν.

2. Ολόκληραι δε πόλεις ως και πάντα τα Ελληνικά χωριά απετεφρώθησαν.

3. Ήρχισεν ο εξοντωτικός διωγμός των Τούρκων κατά των Χριστιανών, εις όλας τας πόλεις του Πόντου, εις την Σεβάστειαν, εις την Καισάρειαν, το Ικόνιον, τα Φώκια και γενικώς εις όλας τας Ελληνίδας Μικρασιατικάς πόλεις.

4. Την αυτήν και χειροτέραν έτι τύχην, έσχε και η Ελληνικωτάτη μεγάλη πόλις Σμύρνη.

5. Η πλουσία και πολυάνθρωπος αύτη Ελληνική πόλις, άμα τη εισόδω του Τουρκικού στρατού τοιαύτην τύχην έσχε, άμέσως όλοι αι Ελληνικαί συνοικίαι αυτής μετεβλήθησαν εις καπνούς και φλόγας.

6. Ταύτην την εποχήν εναυλόχουν εις τον ασφαλιστικότατον λιμένα της ωραίας και αξιθεάτου Ελληνοπούλας Σμύρνης, πολλά πολεμικά σκάφη των μεγάλων δυνάμεων Γαλλίας, Αμερικής, Ιταλίας και της Αγγλίας.

7. Αι ουρανομήκεις φλόγες κατέτρωγαν τας οικίας της Ελληνικής παροικίας και τα υπάρχοντα αυτών.

8. Πάραυτα δε τότε συλλαμβάνεται και ο Μητροπολίτης Σμύρνης Χρυσόστομος.

9. Ο σεπτός Ιεράρχης φέρεται καθημαγμένος συρόμενος υπό ατάκτων σιφών του Κεμάλ, ενώπιον του αιμοσταγούς Νουρεδδίν Πασσά.

10. Ο αναίσχυντος αυτός Τούρκος στρατηγός, ο ακόρεστος εις αίμα, αγάλλεται την στιγμήν ταύτην έτι περισσότερον επί τη οικτρά ταύτη θεά.

11. Και νομίζων ο αδαής και βάρβαρος αιμοδιψών Νουρεδδίν Πασσάς, ο ανεπίδευτος πολιτισμού και κοινωνικής θέσεως, ότι τοιουτοτρόπως δύναται να αφανίση την Χριστιανικήν θρησκείαν συνεπώς δε και την Ελλάδα, αφού υπέβαλε το σέμνωμα της ορθοδόξου Χριστιανικής εκκλησίας εις δεινά βασανιστήρια, διέταξε να φονευθεή έμπροσθέν του, το δε ιερόν πτώμα του να συρθή εις τας αγυιάς της πόλεως.

12. Το έτος 1821 ο Πατριάρχης Γρηγόριος ο Ε΄ απηγγχονίσθη τη Κωνσταντινουπόλει υπό των βαρβάρων Τούρκων και το πτώμα του εσύρετο επί τριήμερον εις τας αγυιάς αυτής, το 1923 ο Μητροπολίτης Χρυσόστομος.

13. Ιδού το εθνικόν και αύθις θυσιαστήριον! . .

14. Ιδού η ατίμωσις και η καταστροφή του έθνους! . .

15. Να η ατιμωτική περιφρόνησις της Χριστιανοσύνης! . .

16. Τα βουνά και τα δέντρα του Σμυρναϊκού εδάφους και πάσης της Ιωνίας συναισθανόμενα και σφριγώντα δια την απηγή και βάρβαρον καταστροφήν, υπό των αιμοχαρών αθιγγάνων της Ανατολής, κάμπτουν τας κορυφάς των ασπαζόμενα τον συνετόν ιεράρχην.

17. Φευ! . . Την λυσσώσαν και πολύ-
κλαυστον αγρίαν ταύτην σκηνήν, οι Γάλ-
λοι, οι Ιταλοί, οι Αμερικανοί και οι παί-
δες των τευτόνων Βρεττανοί Χριστιανοί
όντες, θεωρούσιν από των πολεμικών
των σκαφών την οργιάζουσα καταστρο-
φήν των Χριστιανών και τον εμπαιγμόν
και περιφρόνησιν της ομαιομόμου θρη-
σκείας, χωρίς καν η όψις των να εκφράζη
ούτε χαράν ούτε πόνου.

18. Τούτου δ' ένεκα οι Έλληνες κάτοι-
κοι της Ιωνίας, εγκατέλειπον την γενné-
τειραν αυτών και μετά των γυναικών και
παίδων των μετηνήχθησαν δια πλοίων εις
την ελευθέραν Ελλάδα.

19. Τοιουτοτρόπως δε το ιδανικόν της
Ελληνικής φυλής, [η κατάληψις της Κων-
σταντινουπόλεως] φαίνεται και αύθις
απομακρυνθέν.

Ωδή στο Πέτα

1η Μάχη στο Πέτα 11 Σεπτ. 1821

Γιάννης Τζαμπούρας

Ωρέ Μπακόλα ήρωα...
φίλε του Μακρυγιάννη.
Εσένα που φοβήθηκε η Τουρκιά
πρώτος στο Πέτα στα άρματα
... εικόνα τον Αι Γιάννη!

Σε θαύμασε ο Νόρμαν
κι ο Ταρέλα...
ολάκερη η Φραγκιά!

Με μπαταριά από μακριά φόνευσες
τον άπιστο γουρονομύτη και του πες...

«Με τα παιδιά μου παίζεις όλη μέρα,
μου έκαψες όλα μου τα φυσέκια».

Ακόμα κι ο Χασάν Μεχμέτ.. έκανε πέρα
του σκότωσες σειρά, όλα τα ντερέκια.

Γενναίο πλάσμα ηρωικό...
πατριώτη κι αγαθέ!

Η Πατρίδα, χάρες σου χρώσταγε πολλές.
Τι κι αν εσύ επήγαινες λεβέντικα μπροστά,
τα αδέρφια μας σε φάγανε...
... του Αλέξανδρου οι φάρες.

ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ ΤΗΣ ΜΙΚΡΑΣ ΑΣΙΑΣ (1920-22) Διηγήσεις του Σταύρου Κολιού, όπως τις κατέγραψε ο γιος του, Αποστόλης Κολιός

Β΄ Πολεμικός Σταυρός

Το τάγμα είχε σταθμεύσει για λίγες μέρες για ξεκούραση. Στο τούρκικο μικρό καφενεδάκι αντάμωσαν τρεις χωριανοί. Γεώργιος Τρύπας, Ευάγγελος Αναστασιάδης, Γεώργιος Κ. Ντόβας. Το καφενεδάκι το είχε μία Ελληνίδα που είχε παντρευτεί Τούρκο άντρα. Τις μέρες που είχε στρατοπεδεύσει ο ελληνικός στρατός για ξεκούραση έφκιανε καφέδες και κανένα κρασάκι, ούζο. Η Ελληνίδα καφετζού την τρίτη μέρα της ξεκούρασης εκεί που πίνουν τον καφέ οι τέσσερις πατριώτες πήγε στο τραπέζι τους με ένα αρκετά χοντρό βιβλίο στα χέρια. Ήταν σαν σύνοψη. Άρχισε και είπε. Στον πρώτο «Θα πας καλά στην πατρίδα σου» Στον δεύτερο επίσης, καθώς και στον τρίτο. Ο τέταρτος ήταν ο Γεώργιος Κ. Ντόβας «Εσύ, παιδί μου, θα αργήσεις να πας στην πατρίδα σου». Πράγματι, είχε πιαστεί αιχμάλωτος. Ήρθε στην πατρίδα μετά τρία χρόνια, με την ανταλλαγή αιχμαλώτων. Του απενεμήθη ο Πολεμικός Σταυρός.

Φεύγοντας από την ξεκούραση πήγαν στις μάχες. Βάδισαν δύο μέρες και έφτασαν κοντά στη μάχη. Ο πρώτος λόχος είχε προχωρήσει και έπιασε καιρίες θέσεις. Το πυροβολικό το δικό μας έβαλλε ακατάπαυστα. Τρεις μέρες κράτησε η μάχη. Οι Τούρκοι από απέναντι είχαν

επισημάνει τα περάσματα. Το βουνό εκείνο δεν είχε πέτρες, είχε ασπράγκαθα και ήταν όλο χώμα. Ο Στρατηγός του συντάγματος διέυθυνε τη μάχη και ήταν σε απόσταση 1500 μέτρων από την αριστερή μεριά και καλύπτονταν από τους δικούς μας. Όλο το επιτελείο ήταν εκεί. Κάποια στιγμή ακούγονται φωνές από τους δικούς μας: «Στείλτε μας πολεμοφόδια!». Στέλνουν μια ομάδα φορτωμένη με κάσες. Είχαν φτάσει πολύ κοντά στους δικούς μας, λίγο και θα φτάναν. Μόλις προχώρησε ο πρώτος, το τούρκικο πυροβολικό που είχε κάνει τις επισημάνσεις, άρχισε βολή. Το πρώτο βλήμα τίναξε στον αέρα δύο. Προχωρούν οι υπόλοιποι. Μέσα σε λιγότερο από μισή ώρα χάσαμε δέκα λεβέντες. Στέλνουν άλλη ομάδα και αυτή τα ίδια, την ίδια τύχη. Οι μαχόμενοι άρχισαν δυνατά να φωνάζουν: «Πολεμοφόδια, αδέρφια, πολεμοφόδια!» Στέλνουν άλλους δύο, τους χτύπησαν κι αυτούς. Κοντά στο Επιτελείο και τον Στρατηγό ήταν πολλοί στρατιώτες που έβλεπαν τη μάχη. Ο πατέρας μου, όταν είδε και τους δύο τελευταίους στρατιώτες να πέφτουν είπε: «Κρίμα! Τζάμπα πήγαν τόσοι στρατιώτες». Αυτό ακούστηκε. Το είπε κάπως δυνατά και με νεύρα. Το είπαν στον Στρατηγό. Ο Στρατηγός θέλησε να μάθει ποιος το είπε αυτό. Δεν μίλαγε κανείς. Τελικά στο

δεύτερο ερώτημα «Ποιος το είπε αυτό» βγήκε ο πατέρας μου και ανέφερε:

-Εγώ, στρατηγέ μου, το είπα.

-Γιατί, παιδί μου, πήγαν τζάμπα;

-Στρατηγέ μου, γιατί ξεχάσαμε την εκπαίδευση που μάς κάναν εν ώρα ειρήνης.

-Ποια εκπαίδευση, παιδί μου;

-Έρποντας, Στρατηγέ μου.

-Δείξε πώς. Πήγαινε μια κάσα!

Του δίνουν μια κάσα πυρομαχικά και βιάζε για τον θάνατο. Το επικίνδυνο σημείο ήταν από τα χίλια μέτρα και πάνω. Βάδισε όρθιος μέχρι τα 800 μέτρα. Έπειτα ξάπλωσε κάτω, έβαλε το κιβώτιο στα πόδια του και άρχισε με τους αγκώνες να σέρνεται. Το κιβώτιο κρατιόταν απ' τα τσαρούχια. Σιγά-σιγά και με μεγάλη αγωνία και φόβο κατόρθωσε να φτάσει στον προορισμό. Άφησε τα πυρομαχικά και άρχισε να κατηφορίζει έρποντας. Κατηφόρισε αρκετά μέτρα απ' ότι ομολόγησε. Δεν εκτίμησε την απόσταση, νόμισε ότι καλύπτεται και σηκώθηκε. Δεν πρόλαβε να σηκωθεί και μία βόμβα χτυπάει στα πόδια του και σκάει. Ευτυχώς το βουνό είχε όλο χώμα και η οβίδα έσκαψε και μετά έσκασε και βρέθηκε μέσα στο λάκκο που άνοιξε η οβίδα. Τα χώματα τον είχαν μισοσκεπάσει και ο μεγάλος κρότος τον είχε κουφάνει.

«Α, τον καημένο!», είπε ο Στρατηγός που συνεχώς έβλεπε με τα κυάλια.

Σε διάστημα δέκα λεπτών συνήλθε. Δεν είχε πάθει τίποτε. Όπως ήταν μέσα στο λάκκο, άρχισε να τινάζει το κεφάλι και τα αυτιά του που είχαν γεμίσει χώμα. Ψάχτηκε μήπως είχε χτυπήσει. Ήταν εντελώς καλά. Όπως ήταν μέσα στο λάκκο γύρισε μπρούμυτα και άρχισε να κατεβαίνει. Έφτασε σχεδόν στα 100 μέ-

τρα κοντά στους δικούς μας και τότε σηκώθηκε. Όταν έφτασε, ρώτησε ο Στρατηγός:

-Πώς τα πήγες;

-Στρατηγέ μου, καλά τα πήγα, αλλά στο γυρισμό χτυπήθηκα, δεν υπολόγισα καλά.

-Άρρησες να φτάσεις, πώς είναι δυνατόν να τροφοδοτηθούν τόσα πυρομαχικά;

-Στρατηγέ μου, είναι δυνατόν. Το πρόβλημα είναι μέχρι να φτάσει ο πρώτος, μετά δεν θα έχουν μέρος να τα βάλουν. Δηλαδή, εκατό στρατιώτες ξεκινάνε όλοι μαζί. Φτάνοντας ο πρώτος και αφήνοντας το κιβώτιο, έρχεται ο δεύτερος σε μισό λεπτό. Οι εκατό σε τριάντα λεπτά θα παραδώσουν εκατό κιβώτια.

Στήθηκε η επιχείρηση όπως τους υπέδειξε ο πατέρας μου και σώθηκαν. Γέμισαν την πυροβολαρχία πυρομαχικά χωρίς την παραμικρή πλέον απώλεια.

Για την πράξη αυτή του απονεμήθηκε ο Πολεμικός Σταυρός. ■

Η ελιά

Γιώγια Σιώκου

Ο ουρανός κλαίει.

Κι εγώ δίπλα στον τάφο σου

φυτεύω μιαν ελιά

για να ξορκίσω την απειλή

καταιγίδας.

Μήπως σε βρει ξεσκεπαστο

η νύχτα.

Και κρυσώσεις.

Ο μαύρος κύκνος

Αγαπούλα Ευθυμιοπούλου

Ο μαύρος κύκνος μοναχός στον όρμο πλέει ,
γύρω του σκάφη με την πλώρη στο βοριά
που απαλός τη μέρα τούτη ίσα που πνέει
κι αργοκουνά τ' άνθη των δέντρων στη στεριά.

Σκύβει με χάρη το μακρύ λεπτό λαιμό του
και με το ράμφος του την πλάτη του ακουμπά
ανασηκώνει προς τον ήλιο το φτερό του
που στις ακτίνες του υγρό λαμποκοπά.

Κι όλο κινείται, σαν βαρκούλα που αρμενίζει,
και στ' αλμυρό νερό βουτά , ξαναβουτά,
απομακρύνεται αργά, ξαναγυρίζει
βγαίνει στην άμμο, προς τα βράχια περπατά.

Πάνω στο κόκκινο το ράμφος του, σημάδια
χρώματος άσπρου και δυο μάτια που κοιτούν,
μοιάζουν πολύτιμα, αστραφτερά πετράδια
που σπίθες πορφυρές ολόγυρα πετούν.

Κι όσο το πλάσμα αυτό τη φύση ομορφαίνει
στο λιμανάκι με τα ήρεμα νερά
μοιάζει ο ήλιος, φως τριγύρω του να στέλνει
αναδεικνύοντας τα πλουμιστά φτερά.

Ο ήχος του Κώδωνος

Ιφιγένεια Καλιακάτσου

Ο ήχος του Κώδωνος τρόμαζε τα
αγριοπερίστερα της γειτονιάς.
Και ο μικρός Πρίγκιπας μπήκε στο
ράφι του παγωμένου χειμώνα
Αγαπημένε Ιππότη του φλερτ του
τη σκέψη σου εγκλώβησες στην καθημερινότητα
της ύλης σ' ευχαριστώ για το ζεστό επανωφόρι.

Ο ύμνος της Ιωνίας

Σταμάτη Βασιλάκου

Ω συ, ιερό μας ίνδαλμα της
αθάνατης κι αιώνιας Ιωνίας
με την λαμπρή σου ιστορία.
Μητέρα είσαι ηρώων και σοφών.

Εσύ ποτέ σου δεν πεθαίνεις!
Όσους αιώνες κι αν μένεις
σκλαβωμένη.

Για τ' χεις βαθιές κι απείραχτες
τις ελληνικές σου ρίζες, που
ποτέ τους
δεν νεκρώνουν μα διαρκώς
αναβλαστούν.

Και σαν τον μυθικό Φοίνικα μέσ' απ' τις
στάχτες σου, όπως αυτός, διαρκώς
αναπτερώνεις και δηλώνεις: ζω και
είμαι 'δω!

Η Ιωνία, ποτέ της δεν πεθαίνει!
Γιατί απ' του Αιγαίου, τη δική μας
θάλασσα, αδιάλειπτα η ίδια πνοή μάς
αναγεννά και διαρκώς μας ανανεώνει.

Η Ιωνία, ποτέ της δεν πεθαίνει!
Γιατί με τη φωνή τ' Ομήρου της
με του κόσμου όλες της γλώσσες
Συνομιλεί κι αναβιώνει.

Ω, Ιωνία μας μοναδική.
Πώς μπορώ να σε υμνήσω;
Πώς μπορώ άξια να μιλήσω
γιατί τις ωραίες ιστορικές σου

πόλεις, με στέμμα την
Αγία-Σοφιά;

Τούτο μόνο το λόγο μπορώ
ν' αναφωνήσω: Ότι Συ ποτέ σου
δεν πεθαίνεις!

Γιατί ζεις αιώνια μέσα σε καθ'
Ελληνική καρδιά.

Και το ευλογημένο «ήμαρ»
αναμένεις,
που οριστικά θα ελευθερωθείς.

Αλλαγή ρότας

Μαίρη Τσούτσια

Στης ανέχειας τον καιρό
υγρά χαμόγελα
μουσκεμένων σκέψεων
μουλιασμένων μυαλών.

Στης εξουσίας το κενό
τραμπαλίστηκα ασφυκτιώντας
τη δομή του λόγου χάνοντας
προς άλλη διαδρομή πλέοντας.

Εισιτήριο δεν πήρα
ούτε μου ζητήθηκε·
βίζα λαθραία έχοντας
άδεια παραμονής διεκδικώντας.

Κωνσταντίνος Γ. Χούχλας
Η αφήγηση του Λελοβίτη πολεμιστή
Από τη μικρασιατική εκστρατεία 1919-1922

Β΄

επιμέλεια: Αθανάσιος Παπαθανασίου

«[...] Διότι σώθηκε το Σύνταγμα
 από βεβαίαν αιχμαλωσίαν»

Παρασημοφόρηση και προαγωγή

Φύγαμε από το οχυρό Καλέ Γκρότι και μετά από πορεία 4 ημερών, φθάσαμε στο Εσχί-Μπελαντλή στο αριστερό της παράταξης. Την άλλη μέρα δόθηκε διαταγή να επιτεθούμε και να καταλάβουμε τον τραπεζοειδή λόφο του Εσχί-Μπελαντλή, που δέσποζε όλων των πέριξ βουνών. Η εξόρμηση ανετέθη στον 5ο λόχο του δευτέρου Τάγματος με μία διμοιρία πολυβόλων, στην οποία μετείχα και εγώ. Η διμοιρία τάχθηκε υπό τη διοίκηση του 5ου λόχου.

Αφού άρχισε η επίθεση, το πυροβολικό και τα πολυβόλα μας έβαζαν ακατάπαυστα πυρά κατά του λόφου. Οι Τούρκοι, βλέποντας ότι ήταν αδύνατον να τον κρατήσουν, ετράπησαν σε φυγή, αφήνοντας πολλά πολεμοφόδια στον λόφο. Τότε εμείς ανεβήκαμε πάνω στον λόφο σχεδόν ανενόχλητοι, χωρίς να έχουμε καμία εντελώς απώλεια, στήσαμε τις προφυλακές μας και κάναμε προσωρινά χαρακώματα. Εγώ με το στοιχείο μου εγκατασταθήκαμε στο άκρο δεξιό μέρος, για να έχει το πολυβόλο πιο ελεύθερη δράση και θέση.

Τη νύχτα οι Τούρκοι έκαναν αντεπίθεση για να ανακαταλάβουν τον λόφο, αλλά αποκρούστηκαν από τις δυνάμεις μας.

Προτού υποχωρήσουν οι Τούρκοι και ενώ η μάχη είχε φθάσει στην τελευταία της φάση, δόθηκε διαταγή από το Σύνταγμα να εγκαταλείψουμε τον λόφο, διότι υπήρχε φόβος κυκλωτικής αιχμαλωσίας μας από τους Τούρκους, και να αποσυρθούμε προς τα πίσω βουνά και να στήσουμε εκεί τις προφυλακές. Ο λοχαγός, πάνω στην ταραχή του και τον φόβο μήπως κυκλωθούμε, έστειλε συνδέσμους να ειδοποιήσουν τα φυλάκιά μας για να εγκαταλείψουν τη θέση τους και να συμπτυχθούν προς οπισθοχώρηση. Όλα τα φυλάκια ειδοποιήθηκαν και οπισθοχώρησαν, αλλά εμένα που ήμουν και αρχηγός του φυλακίου δεν με ειδοποίησε κανείς και, μη γνωρίζοντας τίποτε, 13 άνδρες που αποτελούσαν το στοιχείο μάχμασταν συνεχώς.

Οι Τούρκοι, αφού άκουγαν ριπές του πολυβόλου μας μόνο από τη μια μεριά, υποχώρησαν και αυτοί., γιατί φοβήθηκαν κυκλωτική κίνηση από τον δικό μας στρατό. Εγώ όμως, επειδή δεν άκουγα άλλες ριπές από τα άλλα πολυβόλα μας που ήξερα τις θέσεις των, ανησύχησα και αναγκάστηκα να στείλω σύνδεσμο εκεί που ήταν το άλλο πολυβόλο, για να συνεννοηθούμε. Πράγματι, ο σύνδεσμος πήγε εκεί που ήταν το άλλο πολυβόλο, αλλά δεν βρήκε τίποτε, παρά μόνο άδεια

κιβώτια. Στη συνέχεια τον έστειλα στο μέρος εκεί που γνωρίζαμε ότι ήταν η διοίκηση του λόχου, αλλά ούτε εκεί υπήρχε κανένας. Τότε καταλάβαμε ότι οπισθοχώρησαν και εμάς δεν μας ειδοποίησαν.

Συγκεντρωθήκαμε όλοι μαζί για το τι πρέπει να κάνουμε και αποφασίσαμε να οπισθοχωρήσουμε και εμείς. Γυρίζοντας όμως προς τα πίσω, -νύχτα ήταν-, χάσαμε τον προσανατολισμό μας και, αντί να πάμε προς το μέρος μας, μπήκαμε στο εχθρικό έδαφος. Πριν ξεκινήσουμε να γυρίσουμε πίσω, είπα στους άνδρες μου ότι, αν ακούσουν τη λέξη «ΝΤΟΥΡ!» που σημαίνει τουρκικά «ΑΛΤ», να μη πυροβολήσουν κανείς, αλλά να πέσουν όλοι πρηνηδόν και έρποντας ένας-ένας να προσπαθήσει να απομακρυνθεί. Πράγματι, αφού μπήκαμε μέσα στους Τούρκους, χωρίς βέβαια να το γνωρίζουμε αυτό, εκεί που βαδίζαμε ακούσαμε τη λέξη «ΝΤΟΥ!»! Πέσαμε όλοι πρηνηδόν χωρίς να πυροβολήσουν κανείς από εμάς, αλλά ούτε και ο Τούρκος σκοπός πυριβόλησε και, έρποντας ένας-ένας, απομακρυνθήκαμε. Αφού βαδίσαμε προς τα πίσω 700 περίπου μέτρα, λόγω του σκότους χάσαμε και πάλι τον προσανατολισμό μας και αποφασίσαμε να μείνουμε εκεί σε μια λακκούβα έως ότου ξημερώσει.

Το πρωί που ξημέρωσε μας αντιλήφθηκαν και οι δύο παρατάξεις και μας πυροβολούσαν. Οι μεν Τούρκοι υπέθεταν ότι είναι ελληνική περίπολος, οι δε δικοί μας έλεγαν ότι είναι τουρκική περίπολος. Έπρεπε εμείς να βρούμε τρόπο να συνεννοηθούμε με τους δικούς μας, που ως προείπαμε προς ποια κατεύθυνση ήταν, έτσι να τους δώσουμε να καταλάβουν ότι ήμαστε Έλληνες στρα-

τιώτες. Παρακολουθώντας τους κρότους των όπλων, καταλάβαμε προς τα πού είναι οι δικοί μας. Έπρεπε όμως να τους δώσουμε και εμείς σήμα ότι ήμαστε Έλληνες, για να πάψουν να μας πυροβολούν, και να μας καλύπτουν, ώστε να προχωρήσουμε προς το μέρος των. Εγώ γνώριζα ολίγον τα γράμματα-σήματα του ΜΟΡΣ και με ένα άσπρο μαντήλι, στιγμής-γραμμής, κατάφερα να τους δώσω να καταλάβουν ότι ήμαστε Έλληνες και ότι έπρεπε να μας καλύψουν, για να πάμε προς το μέρος των, δηλαδή να ενωθούμε με τα φυλάκιά μας. Τότε αμέσως οι δικοί μας έβαλαν καταιγιστικά πυρά, καθήλωσαν τους Τούρκους, και εμείς με άλματα προχωρήσαμε και φθάσαμε στα φυλάκιά μας.

Εκεί ο διοικητής των φυλακίων μας πήρε συνοδεία και μας πήγε στο Τάγμα για ανάκριση, με αιτιολογικό ότι δεν οπισθοχωρήσαμε με τον λόχο. Αστραπιαία μεταδόθηκε ότι το στοιχείο του 1ου λόχου πολυβόλων ζει και παρουσιάστηκε στις προφυλακές μας με όλο τον οπλισμό του.

Γενομένης όμως της ανάκρισης, αποδείχθηκε ότι, πράγματι εμείς δεν ειδοποιθήκαμε και μαχόμεσταν επί τόπου και όχι όπως είχε αναφέρει ο διοικητής του 5ου λόχου, ότι δήθεν το στοιχείο αυτό αυτομόλησε ή αιχμαλωτίστηκε. Καλέσαμε τον διοικητή να μας φέρει τον σύνδεσμο που έστειλε να μας ειδοποιήσει και που ανέφερε ότι δεν μας βρήκε εκεί. Πράγματι, μας έφερε τον σύνδεσμο και, ανακρίνοντάς τον κατ' αντιπαράσταση, αποδείχθηκε ότι είπε ψέματα, δεν ήλθε να μας ειδοποιήσει. Έτσι, ο μεν σύνδεσμος πέρασε στρατοδικείο, ο δε

λοχαγός τιμωρήθηκε από τη Μεραρχία με δύο μήνες φυλακή, και εμάς μας παρασημοφόρησαν όλους με το αιτιολογικό ότι: «Χάρης στην ψυχραιμία ενός φυλακίου, που δεν ειδοποιήθηκε για οπισθοχώρηση, σώθηκε το Σύνταγμα από βεβαίαν αιχμαλωσίαν». Στη συνέχεια εμένα με προήγαγαν στο βαθμό του λοχία.

Στη γέφυρα του Σαγγάριου

Την άλλη μέρα η στρατιά μάς διέταξε να οπισθοχωρήσουμε και να περάσουμε τον ποταμό Σαγγάριο, γιατί φοβούνταν μήπως ο ποταμός, ενόψει του χειμώνα, πλημμυρίσει και δεν μπορέσουν τα στρατεύματά μας να γυρίσουν πίσω.

Αφού φθάσαμε στους γύρω λόφους του ποταμού Σαγγάριου, οι Τούρκοι μάς πήραν είδηση ότι προτιθέμεθα να οπισθοχωρήσουμε και, κατά χιλιάδες, έρχονταν να μας κυνηγήσουν και να μας τρέψουν σε άτακτη φυγή. Τότε η Μεραρχία διατάσσει το 3/4 Σύνταγμα Ευζώνων να στήσει γραμμή, έτσι ώστε να εμποδίσει και σταματήσει τους Τούρκους που μας κυνηγούσαν. Πράγματι, στήσαμε γραμμή, λάβαμε θέση μάχης και, αφού είδαμε τους Τούρκους να έρχονται προς το μέρος μας, τους αφήσαμε να πλησιάσουν σε θέση βολής, περίπου 1.500 μέτρα. Αμέσως βάλαμε καταιγιστικά πυρά εναντίον τους και τους αναγκάσαμε να ανακόψουν την προέλασή τους. Το στοιχείο μου βλέποντας μια διμοιρία Τούρκους στρατιώτες να κατεβαίνουν προς εμάς από μια χαράδρα, αποφάσισε να τους εξοντώσει όλους. Τους πήραμε με το τηλέμετρο την απόσταση, που όπως θυμάμαι ήταν περίπου 1.700 μέτρα, και κάθομαι εγώ

πάνω στο πολυβόλο, ως ο πιο εξειδικευμένος. Άρχισα να τους βάζω συνεχή πυρά καθ' ύψος και κατά βάθος. Από την παρακολούθηση που κάναμε μετά το πέρας της βολής με το τηλέμετρο, σε διάρκεια τριών ωρών δεν σηκώθηκε ή κοιμήθηκε κανείς.

Στις 4 το απόγευμα λάβαμε διαταγή να περάσουμε τον ποταμό Σαγγάριο, και μέχρι της 10ης ώρας νυχτερινής να έχουν περάσει όλοι οι στρατιώτες. Αφού περάσαμε τον ποταμό, από σκοπό δεν χαλάσαμε τη γέφυρα. Βαδίσαμε λίγο και πιάσαμε γραμμή στα υψώματα εδóθεν του ποταμού. Οι Τούρκοι, όμως, μας ακολούθησαν, πέρασαν και αυτοί την ίδια γέφυρα που περάσαμε και εμείς και καταυλίστησαν γύρω στον ποταμό. Το πρωί της επόμενης μέρας διατάχτηκε το Πυροβολικό μας να βάλει κατά της γέφυρας και να την κόψει στη μέση. Η γέφυρα ήταν επισημασμένη από το Πυροβολικό μας, έτσι ώστε οι Τούρκοι να μη μπορούν να επιστρέψουν πίσω μέσω της γέφυρας. Πράγματι, το Πυροβολικό έκοψε τη γέφυρα και τότε εμείς τους ρίξαμε ασφυξιογόνα-δακρυγόνα και τους κάναμε μια επίθεση έως τα μέσα του βουνού, έτσι να υποχρεωθούν οι Τούρκοι να συγκεντρωθούν γύρω χαμηλά στον ποταμό, που ήταν καθισμένα τα αέρια που τους είχαμε ρίξει εμείς. Τι να έβλεπες εκεί! Άλλοι έπαιρναν τις κουβέρτες και σκέπαζαν το κεφάλι τους, άλλοι είχαν πάθει ασφυξία και άλλοι πήδηξαν στον ποταμό και πνίγηκαν. Ολίγοι που κατάφεραν να σωθούν τράπηκαν σε φυγή. Έτσι απαλλαγήκαμε από το να μας κυνηγούν οι Τούρκοι.

Ο ηρωικός αεροπόρος Σταυρόπουλος

Συνεχίσαμε την πορεία μας και φθάσαμε στα βουνά της Κιουτάχειας, όπου και πάλι στήσαμε προφυλακές. Εκεί καθίσαμε ένα χρόνο χωρίς να μας πειράξει κανείς. Περάσαμε τον χειμώνα έξω στις σκηνές μας μπροστά στα υψώματα της Κιουτάχειας, Ντουγέρ Μπαλμαχμότι και Αφιόν Καραχισάρ. Κατά την άνοιξη, κάθε μέρα το πρωί που παίρναμε το ρόφημα και επί ένα μήνα, ερχόταν ένα τουρκικό αεροπλάνο και έκανε αναγνώριση. Εμείς του βάζαμε με 24 πολυβόλα, ακόμη και με το Πυροβολικό, για να το ρίξουμε, αλλά δυστυχώς δεν μπορέσαμε τίποτε να κάνουμε. Μας έγινε τόσο ενοχλητικό που όλη η Μεραρχία φώναζε: «Πού είναι τα δικά μας αεροπλάνα για να το καταδιώξουν;». Αλλά όλοι εκώφευαν.

Τότε κάποιος λοχίας ονόματι ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ, αεροπόρος, το πήρε προσβλητικό αυτό που φώναζαν οι φαντάροι κάθε μέρα. Αποφάσισε, χωρίς διαταγή, να πάρει από τη βάση ένα αεροπλάνο, για να κυνηγήσει και καταρρίψει το τουρκικό. Αλλά, για κακή του τύχη, το αεροπλάνο αυτό που πήρε έπαθε βλάβη και το προσγείωσε ξανά. Χωρίς να χάσει καιρό παίρνει άλλο αεροπλάνο, απογειώνεται, πλησιάζει το τουρκικό σε θέση βολής και με το μυδράλιο του ρίχνει δύο ριπές, οπότε βλέπουμε το εχθρικό αεροπλάνο να πέφτει και, πέφτοντας κάτω, πήρε φωτιά και κάηκε.

Οι φαντάροι μας χάρηκαν. Πετούσαν τα πηλήκιά τους και φώναζαν:

«Μπράβο, ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΕ!».

Αφού έπεσε το αεροπλάνο, πήγαν εκεί ειδικοί εμπειρογνώμονες και διαπί-

στωσαν ότι, στο αεροπλάνο επέβαιναν δύο άτομα, που σκοτώθηκαν και οι δύο: ένας ταγματάρχης και ένας λοχαγός.

Ο λοχίας ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ από τη μια μεριά τιμωρήθηκε γιατί πήρε το αεροπλάνο χωρίς διαταγή, και από την άλλη προήχθη σε ανθυπολοχαγό. Από τότε και πέρα δεν μας ξαναενόχλησαν.

«Τεσλήμ, Γιαουρλά Κιοπέκ!», Η κόλαση του Αλή Βεράν

Εκεί μείναμε μέχρι τις 14 Αυγούστου 1922, οπότε λάβαμε διαταγή να πάμε για ενίσχυση της 1ης Μεραρχίας στο Ντούλου Μπουνάρ, όπου οι Τούρκοι έσπασαν τη γραμμή μας και έκανα θύλακα μέσα 10 χιλιόμετρα, με σκοπό να κόψουν τα δύο Σώματα και να τα αιχμαλωτίσουν. Ύστερα από μιάμιση μέρα φθάσαμε. Τα τμήματα της 1ης Μεραρχίας, που τα διοικούσε ο Στρατηγός ΦΡΑΝΚΟ, ήταν σχεδόν εν διαλύσει. Εκεί ο εχθρός είχε συγκεντρώσει μεγάλες δυνάμεις.

Στη συνέχεια φθάσαμε στον αυχένα της χαράδρας Αλη-Βεράν. Τότε πέρασε ένα δικό μας αεροπλάνο και μας έριξε προκήρυξη η οποία έλεγε: «Εμπροσθέν σας βαδίζουν τουρκικές φάλαγγες. Λάβετε μέτρα». Μόλις περάσαμε τον αυχένα, είδαμε μεγάλες φάλαγγες που προχωρούσαν ανενόχλητες προς εμάς.

Κατά διαταγή της Μεραρχίας, το 3/40 Σύνταγμα Ευζώνων επιφορτίστηκε να βαστάξει την οπισθοχώρηση. Ήταν 9 το πρωί και, αφού λάβαμε θέση μάχης, αρχίσαμε να βάζουμε κατά του εχθρού, που ήταν 10πλάσιος από εμάς σε δύναμη, επί μίαν ώρα συνεχώς.

Εκεί που μαχόμασταν λάβαμε δια-

ταγή να παύσουμε πυρ, γιατί οι στρατηγοί ΤΡΙΚΟΥΠΗΣ και ΔΙΓΕΝΗΣ αποφάσισαν να κάνουν ανακωχή.

“Εστελναν αγγελιοφόρους και μας παρότρυναν να παραδώσουμε τα μέρη χωρίς πόλεμο. Ο ΚΕΜΑΛ, όμως, ζήτησε την αιχμαλωσία όλων μας μετά του οπλισμού μας και μάλιστα χωρίς άλλους όρους. Αυτό οι κατώτεροι αξιωματικοί δεν το δέχτηκαν και φώναζαν: «θα πολεμήσουμε μέχρι τον έναν». Οι στρατιώτες μας, αφού άκουσαν από τους στρατηγούς μας την παράδοση, κλονίστηκε το ηθικό τους και πολλοί πέταξαν τα όπλα τους.

Το απόγευμα, κατά τις 3 ώρα, οι Τούρκοι μας επιτέθηκαν με μεγάλες δυνάμεις και αφού μας βρήκαν όχι πειθαρχημένους, μας διέλυσαν και οι στρατιώτες μας έφυγαν χωρίς να πειθαρχούν πλέον.

Εγώ σαν υπαξιωματικός, αφού το πολυβόλο μας έπαθε εμπλοκή, διέταξα να το μεταφέρουν ολίγον πίσω για επιδιόρθωση. Ενώ οι άνδρες μου έπαιρναν το πολυβόλο για να το πάνε πίσω, εγώ που ήμουν τελευταίος θέλησα να πάρω τα δύο κιβώτια πυρομαχικά μας που είχαμε εκεί για το πολυβόλο. Όσο εγώ να πάρω τα κιβώτια ξαφνικά βλέπω τους Τούρκους να με πλησιάζουν στα 20 με 24 μέτρα να μου λένε: «Τεσλήμ, γκιαουρλά Κιοπέκ!», που σημαίνει «παραδώσου, γκιαούρ Έλληνα, σκυλί!» Ακριβώς τη στιγμή εκείνη, και προς καλή μου τύχη, ανάμεσα σε μένα και τους Τούρκους έπεσε μια οβίδα από κανόνι, που δεν γνώριζα από ποια παράταξη ήταν. Αυτό όμως ήταν για εμένα σωτήριο, γιατί μέσα στη σύγχυση, μου δόθηκε η ευκαι-

ρία να φύγω. Αλλά οι Τούρκοι πρόλαβαν και μου έριξαν μια μπαταριά και με τραυμάτισαν, ευτυχώς ελαφρά, στο χέρι μου. Πήγα να μου το δέσει ο γιατρός, εκεί που έδενε τους άλλους τραυματίες.

Στη συνέχεια βλέπω να τρέπεται σε φυγή όλο το Σύνταγμα μας. Εκεί ράγιζε η καρδιά μου, γιατί είδα και άκουσα κλαυθμούς, οδυρμούς και φωνές από γυναικόπαιδα που μας ακολουθούσαν. Είδα τους Τούρκους να ρίχνονται να πάρουν τη Σημαία του Συντάγματος, που τη συνόδευε τότε ο γενναίος λοχαγός ΡΗΓΑΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ από την Άρτα. Κάποιοι τσολιάδες όμως άρπαξαν τη Σημαία, έσπασαν το κοντάρι και ο λοχαγός έβαλε τη Σημαία στα θυλάκιά του. Όλος ο στρατός οπισθοχωρούσε όπου φύγει-φύγει εν διαλύσει, αφήνοντας πίσω όλα τα εφόδια και άφθονο οπλισμό. Η χαράδρα του Αλη-Βεράν ήταν η κόλαση του πυρός και έφαγε χιλιάδες κορμάκια στρατιωτών και πολιτών.

Οι επιζώντες τραπήκαμε σε φυγή, βαδίζοντας προς Ντουλού Μπουνάρ ολονοκτίως και κατασυντετριμμένοι. Αλλά και εμείς βρεθήκαμε εκεί κυκλωμένοι και δεχόμασταν πυρά από εμπρός και πίσω, και συνέχιζαν να μας κυνηγούν. Τότε κάποιος λοχαγός μας φώναξε και μας είπε: «Παιδιά, είμαστε κυκλωμένοι, θα κάνουμε εξόρμηση για να σπάσουμε τη γραμμή τους και όποιος ζήσει».

Πράγματι, κάναμε εξόρμηση, βρήκαμε προς στιγμήν διέξοδο και όποιος πρόλαβε να περάσει πέρασε, οι δε άλλοι αιχμαλωτίστηκαν. Μέσα σε αυτούς που πέρασαν ήμουν και εγώ. ■

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗ

Κων. Δ. Ράμμος

Μάνα γιατί χτυπάει η καμπάνα,
ποιός πέθανε στ' απέναντι χωριό,
κάτι κακό έγινε απόψε Μάνα,
μην πέθανε η Θεία η Μαριώ;

Πάψε παιδί μου, –είπε η Μάνα–,
μην λές πως πέθανε η Μαριώ,
χτυπά για κάποιο στρατιώτη,
σκοτώθηκε αγνάντια στο χωριό.

Άκου παιδί μου πώς χτυπάει!...
κοίτα στρατιώτες την χτυπούν,
κλαψιάρικα τραγούδια τραγουδάνε,
στρατιώτες τον μοιρολογούν.

Η Μάνα του δεν τον μοιρολογάει,
είναι μακριά, δεν ξέρει η φτωχή,
αν ήξερε πως το παιδί της πάει,
τα δάκρυά της θα έτρεχαν βροχή.

Γυναίκες μαυροφόρες δεν θα κλάψουν,
άκλαυτο φέρετρο στη Γη μέσα θα μπεί,
λίγα ντουφέκια μόνο θα αστράψουν,
με της σημαίας το πανί θα σκεπαστεί.

Τιμή στη Μάνα και στο παλικάρι,
που χάθηκε στην μάχη, στην τιμή,
τώρα τον έχει η σημαία σαν κοντάρι
και του χρωστά η Ελλάδα μας τιμή.

Με τον χαμό του, σ' όλους θα θυμίζει
και άλλους ήρωες παλιούς,
στο εικοσιένα στο μυαλό μας θα γυρίζει
στο σαράντα τους Τσολιάδες τους τρανούς.

Το δάκρυ είναι ακριβό διαμάντι

Αγγελική Σταματούκου

Έψαχνα να βρω το τίμημα
της Ελευθερίας και τότε είδα
ένα δάκρυ να αστράφτει
και να είναι το πιο ακριβό
διαμάντι όλου του κόσμου.

Έψαχνα να βρω
το δρόμο που περπάτησε
η Δόξα με το αμάραντο στεφάνι
στα μαλλιά της.
Είδα το αίμα, να κυλάει
ποτάμι κόκκινο, να βάφει
τα βουνά και τα λαγκάδια.

Και ανάμεσα σε κατακόκκινες
παπαρούνες,

αθάνατα να στέκουν τα κορμιά,
που θυσιάστηκαν στο φως
της αιωνιότητας
και να φωνάζουνε....

Το τίμημα για την Ελευθερία
και τη Δόξα,
είναι πάντα ένας αγώνας,
με πορφυρό στεφάνι
και ήλιο φωτεινό,
να δείχνει δρόμο περήφανο,
στις γενιές που έχουνε
ρίζες βαθιές,
στα χρώματα τα Ιερά
και δαφνοστολισμένα.

Στιγμές

Μετουσίωση

Αρης Γ. Χαραλαμπίκης

Είν' ευτυχία οι στιγμές
που δίνουμε χαρά
κι εκείνες που προσμένουμε
Ιθάκες να φανούν.

Αυτές που ησυχάζουνε
τ' ανθρώπινά μας πάθη
και όσες στη συνείδηση
γαλήνη κουβαλούν.

Εκείνες που τονίζοντας
τη ματαιότητά μας,
σφυρηλατούνε τους αρμούς
στην πέτρα της αγάπης.

Στις παρυφές γης κι ουρανού
μας πάνε οι ψυχές που μίσησαν,
εκεί που εγγίζουν τα εδώ
του αιώνιου τις θύρες.

Το αόρατο περπάτημά τους
καθώς αναμιγνύεται
με τον αργόσυρτο ρυθμό
του γήινου χρόνου,
μετουσιώνεται σε κύκλους
αγγελικών ασπασμών
και υπαρξιακής αναγέννησης.

Μια γερόντισσα

Χρήστος Ν. Καραγκούνης

Ακούστε αυτά που θα σας πω φέτος το καλοκαίρι
τι μου είπε μια γερόντισσα από το πρώτο χέρι

Παιδί μου σε παρακαλώ κάτσε να σου μιλήσω
για να σου πω τον πόνο μου προτού τα μάτια
κλείσω

Μεγάλωσα επτά παιδιά μου λέει δακρυσμένη
με όλες τις στερήσεις μου και ζούσα ευτυχισμένη

Όταν αυτά παντρεύτηκαν και ήρθαν τα παιδιά τους
χωρίς κανέναν δισταγμό με διώξαν μακριά τους

Μου είπαν τώρα πια μαζί δεν πρέπει για να ζούμε
να πας σε κάνα ίδρυμα αυτό που θα σου βρούμε

Αντίρρηση δεν έφερα και ας πόναγε η καρδιά μου
μες τ' αφιλόξενα κελλιά με πήγαν τα παιδιά μου

Να είστε πάντοτε καλά παιδάκια μου τους λέω
το πρόσωπό μου έκρυψα να μη με δουν πως κλαίω

Έχω πάρα πολύ καιρό τα εγγόνια να αντικρίσω
για να τα πάρω αγκαλιά προτού τα μάτια κλείσω

Γι' αυτό και το αποφάσισα κάπου για να μιλήσω
να απαλύνω τις πληγές τον πόνο μου να σβήσω

Αμίλητος την άκουγα στα μάτια την κοιτούσα
μαζί με την γερόντισσα τότε και εγώ πονούσα

– Όποιοι ξεχνάνε τους γονείς ήσυχοι μην κοιμούνται
όταν θα 'ρθεί η αράδα τους τότε θα τους θυμούνται

Ο έρωτας

Ο ήλιος

Σπόρος Π. Ραδίτσας

Για τον έρωτα δεν μιλάς;
 Τι να πω.
 Όσες φορές τον συνάντησα
 έμεινε σιωπηλός.
 Δεν είπε δηλαδή τίποτα;
 Κουβέντα δεν πήρα.
 Ίσως ν' αφήνει
 την απόδειξή του
 στο πέρασμα των χρόνων.
 Αποδεικνύει ο έρωτας;
 Δεν ξέρω για τους άλλους
 αλλά το νόημά του
 το βρήκα αργότερα
 στη συνείδησή μου.
 Πότε το ένιωσες;
 Όταν η ψυχή μου
 ακολούθησε τα βήματά του.
 Περίεργη η ψυχή μας.
 Ανικανοποίητη
 και αλλάζει συνεχώς.
 Δυστυχώς,
 Γι' αυτό δεν μιλάει ο έρωτας.
 Για να μην εξηγεί κάθε φορά
 τα διαφορετικά της ψυχής.
 Καλά το σκέφτηκες.

Περιμένει κάθε πρωί
 να σηκωθεί ο ήλιος.
 Ναι. Δεν χάνει μέρα.
 Άσε που μιλάει μαζί του.
 Δεν τον έχω ακούσει
 αλλά το περιμένα.
 Τις προάλλες βρισκόμουν
 κοντά του
 σχεδόν δίπλα του.
 Κοιτούσε λοιπόν τον ήλιο
 κι έλεγε δυνατά.
*« Ήλιε μου φωτιστή
 όπως μας ξημέρωσες
 άφησε ζεστό ψωμί
 στου Κόσμου το τραπέζι.
 Δείξε μας
 με το φως σου
 τους δρόμους της καρδιάς
 και αγκάλιασε
 με τη θαλπωρή σου
 τους σπόρους
 που σπείραμε.»*
 Μπράβο του. Πολλοί λέμε
 ότι έχασε το μυαλό του.
 Αυτός όμως περιμένει
 να παρακαλέσει
 τον ήλιο
 όταν εμείς δεν παίρνουμε χαμπάρι
 τότε ξημερώνει.

Χρονικό Μικρασίας

Την 30η Απριλίου του 1919, τα πολεμικά χλοία με τον Ελληνικό Στρατό (1η Μεραρχία), αναχώρησαν με ούριο άνεμο και τη γαλανόλευκη να κυματίζει στα κατάρτια τους, από τον

Χρυσούλα Σφακιανάκη

όρμο των Ελευθερών στην Καβάλα. Έφυγαν «μυστικά», δίχως να γνωρίζει κανείς τον προορισμό αποβίβασης. Τα χαράματα της 2ας Μαΐου αποβιβάστηκαν στη «νύμφη της Ιωνίας», στη Σμύρνη, όπου ανθούσε ο Ελληνικός πολιτισμός αιώνες τώρα. «Εισ την μεγάλην πόλιν των ονείρων μας».

Στην εκστρατεία συμμετείχαν, μια μεραρχία εμπειροπόλεμη, μια δύναμη της Χωροφυλακής με πεντακόσιους τόσους άντρες και τάγματα ευζώνων. Την ημέρα που έφτασαν, οι χαρμόσυνες φωνές του κόσμου έσειαν συθέμελα τριγύρω τα βουνά. Σε όλη την παραλία, η γαλανόλευκη κυμάτιζε παντού. Παλμός, ζητωκραυγές, εθνική ονειροπόληση, αλλά και επεισόδια, φόννοι, προβοκάτσια (από τον Ιταλό ταγματάρχη Καροσσίνι), ακόμα και εκτελέσεις. Αμέσως στήθηκε στρατοδικείο και εκτελέστηκαν δυο εύζωνοι, για παραδειγματική τιμωρία. Η εντολή ρητή. Να μην ασκηθεί βία εις βάρος των μουσουλμάνων.

Ασυγκράτητη κοσμοπλημμύρα, με επικεφαλής το Μητροπολίτη Χρυσόστομο. Νέοι, γέροι, έκλαιγαν από συγκίνηση, ο σκλαβωμένος Ελληνισμός πανηγύριζε, λες και είχε χαροκόπι και όχι εκστρατεία. Εθνικό μεθύσι. Επιστροφή στις αρχέγονες εστίες του. Μια φλόγα,

μια «Μεγάλη Ιδέα» που αδιάκοπα έκαιγε το νου και τα στήθη ολάκερου του Ελληνισμού. Ένα όνειρο αιώνων γινόταν (;) πραγματικότητα. «Πάλι με χρόνια με καιρούς, πάλι δικά μας θα 'ναι» Με το νου, ανάστανε ξανά Ακρίτες, Βυζαντινούς Αυτοκράτορες και Κωνσταντίνο Δραγάση- Παλαιολόγο, δεσπότη κάποτε του Μυστρά, που η Ιστορία τον επέλεξε να γίνει ο ύστατος γενναίος και μάρτυρας, το ακατάλυτο σύμβολο της αυτοθυσίας. Ο «Μαρμαρωμένος Βασιλιάς». Φαντάζονταν δικέφαλους αετούς, νίκες και δόξες περασμένες.

Τα όνειρα δεν έχουν σύνορα, πετούν όσο πιο ψηλά μπορούν. Ωστόσο, πολλά απ' αυτά τα όνειρα, όσο κι αν τα κυνηγάς, τις περισσότερες φορές σε προδίδουν. Είναι άπιαστα, ακόμα και από ανδρείους πολεμιστές, όπως ήταν οι Έλληνες.

Μια μέρα μόνο, μέρα καταραμένη, αλησμόνητη, ήταν αρκετή για να γίνει το όνειρο στάχτη και αποκαΐδια. Να φέρει τη συμφορά στην Ιωνία, την αρχαία Δωδεκάπολη των προγόνων μας και παρ' ολίγον να εξαφανίσει από προσώπου γης τον Ελληνισμό. Αρκετή, να φέρει την «ανθρωποσφαγή» και «το θρήνο της Σμύρνης», στην κοσμοπολίτισσα πόλη του Λεβάντε. Στις φωτιές ρίχτηκαν τα τρία χρόνια (1919-1922) της Ελληνικής παρουσίας στη Σμύρνη και σάρκωσε τα 3.000 χρόνια του Ελληνισμού στη Μικρασία. Η «Μάστιγα της Ασίας» τα κατάφερε. Έτσι περιγράφει τους Τούρκους στο βιβλίο του ο Τζορτζ Χόρτον, Γενικός Πρόξενος των ΗΠΑ στη Σμύρνη το 1922.

Μέσα σε αυτήν την ατμόσφαιρα τη θλιβερή, ζούσε όλη η χώρα, όλες οι φαμελιές στην χερσόνησο του Μαλέα, όπως και η φαμελιά του Κατσάνου του σιφλικά, που είχε τον Στρατή, τον αξιωματικό της Χωροφυλακής, στο Μέτωπο. Η αγωνία φωλιασμένη στις ψυχές. Μια ανησυχία παντού και αγωνία, μη φτάσει ποτέ εκείνο το «εχάθη ενδόξως». Είχαν ακόμη μεγάλη ανησυχία οι κάτοικοι για τις πολιτικές εξελίξεις, παρόλη την τεράστια επιτυχία του Βενιζέλου το καλοκαίρι του 1920, με τη Συνθήκη των Σεβρών. Εντελώς απρόσμενα, προκηρύσσει εκλογές για την 1η Νοεμβρίου. Κανείς

δεν μπορεί να κατανοήσει το γιατί. Ένα μεγάλο λάθος- τραγικό για πολλούς - του Βενιζέλου. Χάνει τις εκλογές και δεν εκλέγεται ο ίδιος ούτε βουλευτής. Φεύγει για τη Γαλλία και στην εξουσία μένουν οι φιλομοναρχικοί. Τα πράγματα στο Μέτωπο έρχονται ανάποδα. Ξεφεύγουν απο κάθε έλεγχο. Το τέλος της Ιωνίας και της Αιολίδας, ξεκινούσε τώρα, από εδώ και από αυτήν την χρονική στιγμή. Η γη του Ψαθά, του Σεφέρη, του Κόντογλου, του Βενέζη, της Διδώς Σωτηρίου, θα χανόταν για πάντα. Οι πατρίδες όλες των Ελλήνων, χαμένες. ■

Του Σταυραετού Το Στέμμα

Παρόνη Χαρούλα

Πονάει ο γέρος στα στερνά, λογίζεται το ριζικό.
 Λογίζεται εκείνα που 'χασε και εκείνα που δε θα 'ρθουν.
 Με τα κεντημένα του σκουτιά, του σταυραετού το στέμμα.
 Καθώς περπάτησε με κορμοστασιά, με περίσσια χάρη.
 Είδε τους χρόνους να περνούν, σπόρους ανθούς στη γη να πέφτουν.
 Στα κρυσταλλένια νερά καθρεφτίζεται η αγάπη.
 Να καθρεφτίζεται απελπισιά με δόντια σαπισμένα.
 Πουλιά που βγήκαν απ' το τσόφλι τους, δεν πέταξαν ποτέ τους.
 Μα τ' άλλα τα στερνόπαιδα γοργά άνοιξαν τα φτερά τους.
 Κι όλο κλωθογυρίζουνε μέσα στις μνήμης τα σοκάκια.
 Βγάζουν οι μέρες σύννεφα, νύχτες νοσταλγικά φεγγάρια.
 Κι δόλια η καρδιά του σαν παιδί πεταρίζει ακόμα.

ΟΙ ΞΕΡΙΖΩΜΕΝΟΙ

Ο πατέρας του Νικόλα ήταν χρυσόχος. Ένα βράδυ κάποιος τον ειδοποίησαν πως μπήκαν Τσέτες στο μαγαζί του. Έτρεξε να προστατέψει το βιός του. Στην προσπάθειά του να

Βάσως Τριανταφυλλίδου-Κηπουρού

αμυνθεί, κάποιος τον πυροβόλησε!... Οι δικοί του περίμεναν ώρες να φανεί μα τίποτε... Κάποια στιγμή ο Νικόλας, πήρε το δρόμο για το μαγαζί.. Είδε ολόγυρα κόσμο μαζεμένο και η καρδιά του, σφίχτηκε. Τάχυνε το βήμα του, σχεδόν έτρεξε. Παραμέρισε τον κόσμο και όρμησε προς το χρυσοχοείο!...

«Πατέρα, πατέρα!...». Φώναξε με απόγνωση. Είδε τον πατέρα του να κείτεται καταγής, σε μια λίμνη αίματος. ...». Σε λίγο το μαντάτο έφτασε στη μάνα του, στις αδελφές του και γέμισε το χωριό, θρήνο και μοιρολόι. Από τη βραδιά εκείνη, η καρδιά του Νικόλα δε βρήκε αναπαμό. Έψαξε, ρώτησε για τους φονιάδες του πατέρα του, μα από πουθενά δεν πήρε απάντηση. Ένα ερωτηματικό καθρεφτιζόταν στα μάτια του, που τα θόλωνε και τα σκοτεινίαζε... Γύρω του σιγή, μυστικότητα, φόβος. Κανείς δε μιλούσε. Ο Νικόλας το φανταζόταν μα δεν είχε αποδείξεις. Όταν πέρασε ο καιρός, τα συνεχή θλιβερά γεγονότα, τον δικαίωσαν. Δεν τον χωρούσε πια ο τόπος, δεν τον σήκωνε το κλίμα. Έτσι ένα πρωινό πήρε τη μεγάλη απόφαση. Θα έφευγε με την οικογένειά του για την ελεύθερη πατρίδα. Δεν τον κρατούσε τίποτε στις Σαράντα Εκκλησιές!.. Έτσι φόρτωσε στο

αλογόκαρο ό, τι από το νοικοκυριό τους μπορούσε, έβαλε πάνω τη μαυροφορέμνη του μάνα και τις δυο αδελφές του και ξεκίνησαν...

Όταν φτάσανε στα Ελληνικά σύνορα, πήραν βαθιά ανάσα. Την ανάσα της Ελευθερίας, της ασφάλειας, των ονείρων μιας νέας ζωής. Ο έλεγχος στο κοντινό φυλάκιο, έγινε ίσα - ίσα για να πιστοποιηθεί η Ελληνική τους καταγωγή και το ταξίδι συνεχίστηκε.

Έπιασε ο χειμώνας και έπρεπε κάπου να μείνουν... Ο δρόμος γινόταν δύσβατος και το κρύο τσουχτερό. Σε λίγο θα έρχονταν και τα χιόνια... Ο Θεός τους λυπήθηκε. Μείνανε κάποιους μήνες στο Τυχερό. Ο Νικόλας, ήταν σχεδόν στα δεκάξι και άρχισε να έχει επαφές με ντόπιους και με πρόσφυγες, που φτάνανε κάθε μέρα και περισσότεροι. Μάθαινε πως η κατάσταση στη χαμένη τους πατρίδα, δεν ήταν ευχάριστη. Δεν υπήρχαν πισωγυρίσματα. Η πατρίδα τους είχε χαθεί και η ζωή τους είχε διαλυθεί. Αυτοί όμως ήταν ζωντανοί και έπρεπε να ζήσουν.

Ένα βράδυ ο Νικόλας ανήγγειλε στη μάνα του και στις αδελφές του, πως θα έφευγαν από το Τυχερό για να πάνε στην Ξάνθη. Είχε ακούσει πως εκεί οι κάτοικοι τους δέχονταν τους πρόσφυγες. Έτσι την άλλη μέρα, φόρτωσαν το αλογόκαρο και ξεκίνησαν για μια καινούρια πατρίδα. Μέρες προχωρούσαν... Όταν φτάσανε όμως, η πρώτη εντύπωση, ήταν αποκαρδιωτική. Παντού χαμηλά σπιτάκια με κεραμίδια, έδειχναν τη φτώχεια κι αυτού του τόπου. Μόνο προς τα υψώ-

ματα, στη μεριά του βουνού, πρόβαλαν κάποια διώροφα αρχοντικά ή και τριώροφα, αλλά ήταν μετρομημένα. Ανάμεσα στα σπίτια είδαν να ξεχωρίζουν πανύψηλοι μιναρέδες και κάποια καμπαναριά... Όταν άκουσαν τη φωνή του μουεζίνη να καλεί τους πιστούς για προσευχή, ένωσαν ρίγη... Αναρωτήθηκαν!... Πόσο άραγε ασφαλείς μπορούσαν να είναι και σ' αυτά τα χώματα;

Κάποια μέρα τους ζήτησαν να δηλώσουν τα ονόματα τους και τον τόπο καταγωγής τους σ' ένα γραφείο που είχε οριστεί για την υποδοχή των προσφύγων... Σε λιγότερο από ένα χρόνο, ο προσφυγικός συνοικισμός ήταν έτοιμος να τους στεγάσει.

Ο οικισμός είχε ολοκληρωθεί και οι πρόσφυγες είχαν στεγαστεί. Όλοι φάχνανε απεγνωσμένα για δουλειές. Τα χρόνια περνούσαν και ο Νικόλας δούλευε τώρα στο καπνομάγαζο. Είχε να θρέψει άλλα τρία στόματα... Κάποια στιγμή η καρδιά του Νικόλα χτύπησε άτακτα, ανεξέλεγκτα. Ερωτεύτηκε μια προσφυγοπούλα, που κι εκείνη δούλευε στο καπνομάγαζο. Παντρεύτηκαν σύντομα στη Μεταμόρφωση, στην εκκλησία του συνοικισμού των προσφύγων, στην Κυψέλη, όπως λέγανε. Παρόντες όλοι οι φίλοι και οι γνωστοί, πρόσφυγες και μη. Ύστερα ακολούθησε γλέντι μέχρι το πρωί. Θρακιώτικα, καρσιλαμάδες, τσιφτετέλια, ανάμεικτα με τους αμανέδες και ο αέρας μύριζε ρακί και παστουριά, μοσχάρι με πιλάφι...

Όταν η πολιτική κατάσταση άρχισε να ηρεμεί, ο Νικόλας έφτανε μέχρι τη Φιλιππούπολη και τη Σόφια, για την αγορά καπνών και ακόμη πιο μακριά... Στη συνέχεια τα καπνά που αγόραζαν από τις

Βαλκανικές χώρες, τα αναμειγνύανε με τον αρωματικό Ξανθιώτικο «μπασμά» και φτιάχνανε τα μυρωδάτα τσιγάρα «Κιρέτσιλερ». Τα χρόνια πέρασαν και απέκτησε δικό του καπνομάγαζο και δικό του αρχοντικό, ένα είχε σκοπό. Να βοηθήσει τα προσφυγόπουλα. Έτσι έκτισε σχολεία, εκκλησίες, θέσπισε υποτροφίες για αριστούχους μαθητές. Τα τρία του αγόρια έγιναν επιστήμονες, διέπρεψαν, ξεχώρισαν... Έφτασαν μέχρι τη Βιέννη και το Παρίσι. Ο γιος του ο Γιώργης, έγινε υποπρόξενος στη Γαλλία.

Ο Νικόλας βοηθούσε και ενίσχυε όποιον είχε ανάγκη. Δεν ξεχώριζε ντόπιους ή πρόσφυγες. Τον αγαπούσαν όλοι. Όταν κάποτε έβαλε για δήμαρχος, η πόλη της Ξάνθης τον στήριξε... Αυτός είχε ένα στόχο, να βοηθήσει τη νέα του πατρίδα... Η νοσταλγία όμως των χαμένων πατρίδων, οι ιστορίες και το δράμα των γονιών τους, ακολούθησε τους πρόσφυγες σε όλη τους τη ζωή. Το πέρασαν στα παιδιά τους και, στη συνέχεια στα εγγόνια τους. ... Όταν γίνονταν οι εθνικές γιορτές, καμάρωναν για την καταγωγή και τις ρίζες τους. Η πατρίδα αναγνώρισε την προσφορά τους και για να τους ανταμείψει, έστησε ανδριάντα στο Νικόλα Καραχάλιο στην πλατεία του Συνοικισμού και έδωσε το όνομά του, σε οδό της πόλης. Όσο για το όμορφο αρχοντικό στην περιοχή της παλιάς Ξάνθης, αυτό το δώρισαν αργότερα οι κληρονόμοι του στο Δήμο Ξάνθης, για να στεγαστούν κάποιες υπηρεσίες του.

Όσοι επισκέπτες κατά καιρούς φτάνουν σ' αυτά τα αγαπημένα ακριτικά μέρη, πέρα από τις φυσικές ομορφιές που θαυμάζουν, μαθαίνουν και για την ιστορία της, την αρχαία και τη σύγχρονη.

Όταν σταματούν εντυπωσιασμένοι μπροστά στο αρχοντικό Καραχάλιου, ακούνε με σεβασμό και αγάπη για την περιπέτεια αυτών των απλών ανθρώπων, που εργάστηκαν, δημιούργησαν και μεγάλωσαν στη νέα τους Πατρίδα, βάζοντας ο καθένας τη δική του προσωπική

σφραγίδα. Κι όταν περπατούν στα πλακόστρωτα στενά δρομάκια και τους χαϊδεύει απαλά το αεράκι που κατεβαίνει από την οροσειρά της Ροδόπης, ακούνε νοερά τη λύρα του Ορφέα να τους τραγουδά ξεχασμένες γλυκές μελωδίες...

Ο Μορφονιός

Κώστας Χ. Κρεμμύδας

«Μένα με λένε Μορφονιό, της μάνας μου καμάρι
τζουμ τρια λα ρι λα ρο, τζουμ τρια λα ρι λα ρο
κι όμορφες νιες τρελαίνονται, ποια θα με πρωτοπάρει.
Τζουμ τρια λα ρι λα ρο, τζουμ τρια λα ρι λα ρο.»

«Από την πόρτα σου περνώ, γλιστρώ και πέφτω ολόρθος
τζουμ τρια λα ρι λα ρο, τζουμ τρια λα ρι λα ρο
κι αν δε γυρίσεις να με δεις, σηκώνομαι και φεύγω.
Τζουμ τρια λα ρι λα ρο, τζουμ τρια λα ρι λα ρο.»

Ζουμπάς, κεφάλας, αφελής, μαμάκιας δηλωμένος
καμαρωτός ο Μορφονιός, μ' έπαρση και τουπέ
κομποντυμένος πάντοτε και ψωροφантаσμένος
έβγαζε τη μυτόγκα του σεργιάνι στο μπερντέ.

Ανάλατα κι αταίριαστα στιχάκια τραγουδούσε
μ' έρρινη, τσιριχτή λαλιά, χαρακτηριστική
κι ασχήμια ολοφάνερη, που πάντα προκαλούσε
ξεφωνητά και χάχανα στον κάθε θεατή!..

Ξεκάρφωτα τα λόγια του, τ' αστεία του γελοία
άτονη η παρουσία του, ανούσια και φτωχή
και κάποια γιουχαΐσματα, που 'στελνε η γαλαρία
γυρίζαν την παράσταση στο φτου κι απ' την αρχή!..

Ο Καραγκιόζης, φυσικά, δεν έχανε ευκαιρίες
αβέρτα ξυλοφόρτωνε τον βλάκα Μορφονιό
που 'βγαζε από τη γκλάβα του μονάχα ανοησίες
κι εγίνονταν ρεντίκολο στο θέατρο σκιών!..

Ουκρανία μου μεγάλη...

Βαλεντίνα Ε. Μπατσάλ

Ουκρανία μου μεγάλη, πράσινο πέλαγος εμπρός,
μούχεις κλέψει απ' τα χρόνια εκείνα την καρδιά,
περιμένω ν' ανατείλεις και να βγει ήλιος λαμπρός
και τ' αστέρια που θωρούμε κάθε θερινή βραδιά.

Τι να πρωτομιλήσω μ' αγάπη, για τις πόλεις, τα νερά,
το Κίεβο τ' όμορφο και ποτάμι το Δνιεπρό,
άγκυρα μες στην ψυχή μου με γεμίζει με χαρά,
σκέφτομαι νάρθω κοντά σου, λίγο να χαρώ...

Μέσα στους μεγάλους δρόμους έχω σταθερά το βλέμμα,
Χρετσάτικ με σιντριβάνια κι ανθισμένες καστανιές,
κρυσταλλένια τα νερά σου δεν είναι ψέμα,
σφύζει η καρδιά απ' αγάπη και φωνές στις γειτονιές.

Ουκρανία μου μεγάλη, τα Καρπάθια βουνά σου,
χέρια απλώνεις κι αγκαλιάζεις, σου γιατρεύουν την πληγή
και ξεχνάς ό,τι συμβαίνει και μαζί με τα δεινά σου,
σήκωσες τον κόσμο πάνω στ' αστέρια από τη γη.

Χάλκευες και μύησες τον κόσμο στη Μουσική
και τους Μύστες που μαγεύουν, λογοτέχνες
Ταράς Σεβτσένκο, Ιβάν Φρανκό, μόνο αρκεί,
Λέσια Ουκράϊνκα που υψώσανε τις Τέχνες.
Ουκρανία μου μεγάλη, έχεις στήθια γρανιτένια,
Μητέρα μου, εγώ το παιδί σου, έχω την κάθε έγνοια.

Προσδοκίες

Δημήτρης Κοτταρίδης

Έφυγε ξανά το καλοκαίρι
μα νέα όνειρα θ' απλώσουμε μπροστά,
θα 'ναι οι στράτες μας ατέλειωτες λεωφόροι
που θα διασχίζουνε τη βαρυχειμωνιά.

Και σαν το πέπλο απ' τις νεφέλες μάς σκεπάσει
κι η σκοτεινιά κυριαρχήσει στη ζωή
εμείς ορίζοντες θα υφαίνουμε κι ελπίδες
και θα κοιτάζουμε μπροστά με προσμονή.

Κι όταν οι πρώτες οι ακτίνες του ηλίου
σημάνουν άνοιξη κι ανθίσουν οι ροδιές,
θα ατενίζουμε ξανά τα καλοκαίρια
κι όλες οι μέρες μας θα μοιάζουν με γιορτές.

Ο λυγμός

Γιώγια Σιώκου

Στο πιο ψηλό
θ' ανέβω για να σου τραγουδήσω
ένα ριζίτικο,
με όλους τους λυράρηδες
και τους λαουτιέρηδες της Κρήτης.

Και όταν από τ' αστρικά σμήνη
τον λυγμό μου αφουγκραστείς,
σαφράνια θ' απλώσω
στη γη για να πατήσεις.

Το κέρασμα

Γιάννης Τσούτσιας

Προσπερνώντας το Μάη,
τ' αδέλφια του καλού καιρού,
μπήκε ο Σεπτέμβρης,
στο μπαρ του χρόνου.

Σε καρέκλα νύχτας κάθισε,
στο τραπέζι στιγμών,
σαν σκιά μέσα μου.
Εκεί που το φως πετρώνει.

Μετρώντας τα λάθη,
με ακρίβεια σιωπής,
ό,τι έπινα παράγγειλε...
Ένα ποτήρι λέξεις.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

σελ.		σελ.
1	Σημείωμα εκδότη (Α.Β.Τ.).....	25
2	Ηλίας Βενέζης (1904 - 1973).....	26
3	Πρόσκληση.....	27
4	Η Ένωση Ελλήνων Λογοτεχνών πενθεί (Λευτέρης Β. Τζόκας)	28
5	Αφιέρωμα στη Λογοτεχνική Δημιουργία για τον Τάκη Παπαδημητρίου.....	29
6	Στο Λευτέρη Τζόκα (Π. Χ. Χαραλαμπίδης)....	30
7	Άσμα Βυζαντινόν (Λεμονιά Μπασιάνου)	30
8	Απονομή χρυσού μεταλλίου στο Γιάννη Τσώλη...	31
9	Παρουσίαση του βιβλίου «Λαϊκοί Ποιητές και Δημιουργοί του Βάλτου»της Ευδοκίας Βλάχου στην Αμφιλοχία.....	31
9	Έφυγε απο τη ζωή η Ελένη Τσώλη-Μπίκα «Σε όλα Πρώτη» Γιάννης Τσώλης.....	32
10	Η παρουσίαση βιβλίου του Παύλου Χρήστου	37
10	Βραβεύσεις νέων βιβλίων μελών της Ένωσης Ελλήνων Λογοτεχνών	38
10	Οικονομική ενημέρωση.....	38
11	Οι Μικρασιάτες Πρόεδροι της Ένωσης Ελλήνων Λογοτεχνών (Λευτέρης Β. Τζόκας).....	39
14	Δύο ξεχωριστές βραδιές (Α. Βαλεντίνη Ρήγα)	40
16	Η προσφυγιά μιας μάνας (Φώτη Κουλαρμάνη)...	41
17	Η συνθήκη της Λωζάνης και το προσφυγικό πρόβλημα. (Παύλου Γ. Χρήστου)	42
20	Μνήμη Μικράς Ασίας - «Και διηγώντας τα να κλαις» (Ρίτα Νάστου-Μυστακοπούλου).....	43
23	Το ζευμπέκικο (Γιάννης Γαβαλάς).....	45
24	Ημερολόγιο Μικρασιατικής Εκστρατείας του στρατιώτη Ιωάννη Δ. Σωτήρα	46
	Με χρώματα αιθάλης (Γιάννης Τσούτσιας).....	47
	Τα απομνημονεύματα ενός αγωνιστού (Λοχίας Ιωάννης Μιχ. Φίντζος).....	47
	1η Μάχη στο Πέτα 11 Σεπτ. 1821 (Γιάννης Τζαμπούρας).....	47
	Διηγήσεις του Σταύρου Κολιού.....	47
	Η ελιά (Γιώγια Σιώκου).....	47
	Ο μαύρος κύκνος (Αγαπούλα Ευθυμοπούλου)....	47
	Ο ήχος του Κώδωνος (Ιφιγένεια Καλιακάτσου)....	47
	Ο ύμνος της Ιωνίας (Σταμάτη Βασιλάκου).....	47
	Αλλαγή ρότας (Μαίρη Τσούτσια).....	47
	Η αφήγηση του Λελοβίτη πολεμιστή (Αθανάσιος Παπαθανασίου)	47
	Ο θάνατος του στρατιώτη (Κων. Δ. Ράμμος).....	47
	Το δάκρυ είναι ακριβό διαμάντι (Αγγελική Σταματούκου)	47
	Στιγμές - Μετουσίωση (Άρης Γ. Χαραλαμπίδης) ..	47
	Μια γερόντισσα (Χρήστος Ν. Καραγκούνης)	47
	Ο έρωτας - Ο ήλιος (Σπύρος Π. Ραδίτσας)	47
	Χρονικό Μικρασίας (Χρυσούλα Σφακιανάκη)....	47
	Του Σταυραετού Το Στέμμα (Χαρ. Παρώνη)	47
	ΟΙ ξεριζωμένοι (Βάσως Τριανταφυλλίδου - Κηπουρού).....	47
	Ο Μορφονιός (Κώστας Χ. Κρεμμύδας).....	47
	Ουκρανία μου... (Βαλεντίνα Ε. Μπατσάλ).....	47
	Προσδοκίες (Δημήτρης Κοτταρίδης).....	47
	Ο λυγμός (Γιώγια Σιώκου)	47
	Το κέρασμα (Γιάννης Τσούτσιας).....	47

